

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 35.

Fredagen den 1 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr Statsrådet *Lovén* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående med Portugal afslutad handels- och sjöfartstraktat; samt
- 2:o) med förslag till ändring af tullen å vin.

Herr Grefven och Talmannen mottog dessa propositioner med förklarande att de skulle af Kammaren i grundlagsenlig ordning behandlas.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets memorial N:o 49, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en till regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hörande fråga; äfvensom

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 5, angående åtskilliga ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Justerades protokollet för den 24 sistlidne April.

Föredrogos och bordlades de nyss aflemnade Kongl. propositionerna.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 29 nästlidne April bordlagda ärenden, nemligen: Stats-Utskottets memorial N:o 41, sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 3 samt Lag-Utskottets utlåtande N:o 54.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att bland utskotts-betänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de denna dag första gången bordlagda utlåtandena och sist de ärenden, som denna dag bordlagts för andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 2 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 25 sistlidne April.

Föredrogos och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under gårdagen bordlagda propositioner till Riksdagen:

- 1:o angående med Portugal afslutad handels- och sjöfartstraktat; samt
- 2:o med förslag till ändring af tullen å vin.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda memorial N:o 49, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en till regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hörande fråga.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Bevillnings-Utskottets under gårdagen bordlagda betänkande N:o 5.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*

Föredrogs å nyo Banko-Utskottets den 27 och 29 nästlidne April bordlagda utlåtande N:o 7, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.

Friherre Åkerhielm: På sätt Kammaren lärer behagat inhemta af det nu föredragna utlåtandet, har jag dervid fogat en reservation och ber att med anledning deraf få omnämna, att de af denna Kammare valde ledamöter i Banko-Utskottet icke ansett sig kunna med sina röster biträda det slut, hvartill Utskottet kommit. Skälet dertill har varit — på sätt i korthet den af sex ledamöter från denna Kammare afgifna reservationen upplyser — att bankofullmäktige, som jag tror, fullt bevisande och obestridligt ådagalagt, att Riksbankens hufvudkontor väl behöfver ostördt bibehålla de krafter, det för närvarande eger till sin disposition, och att det för den skull ej är lämpligt att inrätta något nytt afdelningskontor för närvarande. Förslaget att inrätta ett afdelningskontor i Sköfde innebär icke något särskiljande eller någon utbrytning från hufvudkontoret af ett nytt distrikt för ett afdelningskontor utan endast ett sönderdelande af distriktet för det största afdelningskontor, Riksbanken nu har, nemligen det i Göteborg. Alltså är bankofullmäktiges sakrika och uttömmande utlåtande ett tillräckligt stöd för deras åsigt, hvilken äfven jag delar, som anse, att Riksbankens intresse och månheten om ett upprätthållande af hufvudkontorets rörelse kräfva, att Riksdagen icke nu besluter något nytt afdelningskontor. Jag skall således inskränka mig till att, på de skäl jag nu anfört och med stöd af fullmäktiges utlåtande, anhålla om afslag å Banko-Utskottets förslag och följaktligen äfven å alla till Utskottet hänskjutna motioner i ämnet.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*
(Forts.)

Herr von Baumgarten: Då jag inom Utskottet varit af skiljaktig mening så väl med pluraliteten inom Utskottet som med de öfrige ledamöterna från denna Kammare, anhåller jag att få framställa de skäl, som föranledt min afvikande mening. Bankofullmäktige hafva i sitt utlåtande till Utskottet enhälligt och utan meningsskiljaktighet förordat anläggande af ett afdelningskontor i Sköfde. Fullmäktige hafva äfven varit betänkta på att förstärka den tjenstepersonal, som finnes i Göteborg. Då fullmäktige redan vid 1884 års riksdag förordat skiljande af Skaraborgs län från Göteborgskontoret och förläggande af ett afdelningskontor i Jönköping, så anse de sig i år icke böra hålla på detta förslag, emedan de funnit, att rörelsen i Skaraborgs län så tilltagit, att det är af vigt att anlägga ett särskildt afdelningskontor för detta län. Så hafva under år 1883 utlemnats lån till Skaraborgs län för 2,369,487 kronor 19 öre och under år 1884 för 2,232,450 kronor, eller tillsammans för 4,601,937 kronor 19 öre. Mig synes detta vara ett ganska talande och giltigt skäl, då rörelsen så tilltagit, att särskilja detta län från Göteborgskontoret, som har fyra distrikt, helst om man tager i betraktande att, då Hallands-banan snart blir färdig, rörelsen säkert kommer att än ytterligare tilltaga. Att förlägga ett afdelningskontor i Jönköping, då man har så stor rörelse i Skaraborgs län, har icke hos mig vunnit några sympatier. Emedan Jön-

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*

(Forts.)

köping endast är några få kilometer aflägsset från Skaraborgs län, så har det äfven derfor synt mig lämpligare att förlägga afdelningskontoret i Sköfde. Det är bättre att draga rörelsen från Jönköping till Skaraborgs län, om man finner det riktigt att utsträcka territoriet för Sköfde-kontoret längre än till Skaraborgs län. Det kan äfven vara lämpligt att icke allt för mycket splittra kontoren, utan hellre låta dem vara i förbindelse med hvarandra, än att förlägga dem här och der långt skilda från hvarandra. När nu så blefve förhållandet med Sköfde och Göteborg, har det äfven för mig varit ett talande skäl.

1883 års bankkomité säger i sitt utlåtande pag. 3: till kongungen. »Inom komitén har (dervid) af skäl, som i motiven till de af komitén afgifna lagförslag närmare utvecklats, den åsigt utan meningsskiljaktighet gjort sig gällande, att det mål, hvartill lagstiftningen på bankväsendets område bör sträfva, måste vara upphörandet af den enskilda sedelutgifningen och koncentrerandet af sedelutgifningsrätten hos en enda bank».

Vi hafva i vårt land en mängd enskilda banker, bland hvilka jag vill nämna dem, som hafva de flesta afdelningskontoren. Skånes enskilda bank har med hufvudkontoret 16 kontor, Kristianstads enskilda bank 12, Mälareprovinsernas 10 och Vesterbottens enskilda bank 5 afdelningskontor. Gå vi till utlandet, finna vi att nationalbankerna hafva: i Norge 10 afdelningskontor, i Frankrike 90, i Tyskland 218, Holland 71, Belgien 40 och Ryssland 57. Vår Riksbank deremot har endast 6 afdelningskontor. Är man nu verkligen betänkt på att uttaga det steg, som bankkomitén enhälligt har förordat, bör man väl se till, att Riksbankens afdelningskontor i någon mån utvidgas, så att man är i stånd att upptaga något af den rörelse, som nu besörjes af de enskilda bankerna i landsorten, om ett och annat kontor kommer att indragas. Redan vid 1853—1854 årens riksdag gjordes framställning om inrättande af afdelningskontor utaf Riksbanken i stället för de enskilda bankerna, och sedan hafva vid hvarje riksdag dylika förslag framkommit, i år med tio motioner. Man får väl sålunda säga, att det är en stark opinionsyttring i landet, som önskar vidare utsträckning af Riksbankens verksamhet. Det är 3 år sedan Vexjö-kontoret anlades, och jag, som är bosatt i den trakten, har icke hört annat än belåtenhet med detta kontors verksamhet. Det har förlidet år kunnat hålla räntan lägre än de fleste enskilda banker. Det finnes enskilda banker, som hållit ända till 8 % ränta, och det är därför icke underligt, att man i landsorterna sträfvar för att få afdelningskontor af Riksbanken derstädes utspridda. Kongl. Maj:t har år 1882 förklarar sig vara beredd att indraga tio-kronesedlarna, och med utgången af år 1888 är oktrogen för de enskilda bankerna slut. Det är väl då tid på, att man tänker på att vidtaga den åtgärden att utgrenna Riksbankens verksamhet. Jag tror icke, att det kan vara förenadt med någon risk. Riksbankens halfva vinst för i år, 1,327,000 kronor, är reserverad

för dess eget behof; de enskilda bankernas vaxlingsförskott, 9 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, indrogs i fjor, och Riksbankens grundfond har i år ökats med 5 millioner kronor, som enligt reglementet icke kunna frantagas Riksbanken. Således är det öfver 15 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, hvarmed Riksbanken blifvit förstärkt detta år. Att olika åsigter gjort sig gällande så väl inom Utskottet som inom Riksdagen, är ganska naturligt, och säkerligen få vi äfven i denna Kammare höra yrkanden på afdelningskontor i Jönköping, Borås m. fl. ställen. Men jag har ansett, att bankofullmäktige, som stå aldeles skilda från alla enskilda intressen, också kunna bäst bedöma frågan, och att man därför bör hålla på deras tillstyrkan. Då de öfrige reservanterna från Första Kammaran afstyrkt anläggandet af ett afdelningskontor i Sköfde på den grund att bankofullmäktige skulle hafva afstyrkt detta förslag, är jag förvissad att, då vi hafva förmånen ega här i Kammaran fyra bankofullmäktige, de nog skola veta att bemöta denna åsigt, och från en mera bankmessig synpunkt behandla frågan, hvarför jag endast vördsamt hemställer, att Kammaran måtte bifalla min reservation.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*
(Forts.)

Herr Söderberg: Tvärt emot den föregående talaren är jag nöjd med det beslut, hvartill Banko-Utskottet kommit, då det tillstyrkt upprättande af ett afdelningskontor i Jönköping och ett i Sundsvall. Denna välbehöfliga åtgärd har, hvad Jönköping beträffar, länge varit ett önskningsmål och har numera blifvit en nödvändighet. Jag vill därför på det allvarligaste hemställa, att Kammaran nu måtte bevilja denna begäran. För min del tycker jag att Riksbanken gerna kunde utsträcka sin verksamhet åtminstone till de större landsortsstäderna. Stockholms handelsbank bedrifver för närvarande en ganska betydlig penningrörelse i Jönköping, fullt lika stor som Smålands enskilda bank vid sitt hufvudkontor derstädes. Det ligger i sakens natur, att, då Riksbanken så småningom skall utsträcka sin penningrörelse, Riksbanken förlägger densamma till sådana platser, der den största verksamheten är rådande, och en sådan plats är för närvarande Jönköping och dess omnejd. Jag vill äfven säga att, på samma gång ett Riksdagens beslut i detta syfte blefve till gagn och lättnad för denna ort, det äfven skulle bereda en ganska stor inkomst för statsverket.

Jag skulle hafva rätt mycket att tillägga, men jag inskränker mig att hänvisa till så väl Banko-Utskottets utredning som de många ingifna motionerna. Jag slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Törnebladh: Jag har redan haft tillfälle att i bankofullmäktiges yttrande uttala min åsigt om den nu förevarande frågan. Men då Utskottet, mot den åsigt, som bankofullmäktige för sin del uttalat, har ansett två afdelningskontor kunna och böra för närvarande upprättas, är det min pligt att något närmare söka be-

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*

(Forts.)

lysa giltigheten af de skäl, som Utskottet anført för denna mot bankofullmäktiges stridande uppfattning. Jag ber att härvid först få erinra, att bankofullmäktiges yttrande vid sistlidna års riksdag innefattar två särskilda skeden: det första, då bankofullmäktige bestämde afstyrkte inrättande af hvarje afdelningskontor, under åberopande af de åsigter, som af flera näst föregående års Banko-Utskott blifvit uttalade derom, att, intill dess bankkomiténs förslag blifvit underkastadt slutlig pröfning och den sväfvande frågan om Riksbankens och de enskilda sedelutgifvande bankernas ställning till den allmänna rörelsen fått sitt afgörande, all verksamhet med anläggande af afdelningskontor på det ena eller andra stället borde hvila. Bankofullmäktige hafva sedermera, uti ett på föranledande af 1884 års Banko-Utskott afgifvet yttrande, i det hela vidhållit sin åsigt i sak, men tillagt såsom det heter: »Skulle emellertid Utskottet finna skäl att redan till innevarande Riksdag hemställa om nya afdelningskontors öppnande, så anse Fullmäktige, att förslaget åtminstone bör inskränkas till ett eller några högst två, och detta eller dessa förläggas till orter, der, så vidt nu kan förutses, sådana kontor under alla förhållanden kunna inrättas, utan att störande inverka på eller försvåra en allmän plans uppgörande.» Denna tillstyrkan var således helt och hållet vilkorlig, och den resulterade slutligen i ett eventuellt förslag, att ett afdelningskontor skulle anläggas i Jönköping och ett möjligen i Sundsvall eller Hernösand, för den händelse nemligen att detta ansågs oundgängligen nödigt. Då Kamrarne emellertid stannade i olika beslut i denna fråga vid 1884 års riksdag, hade bankofullmäktige naturligen icke någon anledning att till innevarande års Riksdag framkomma med någon fullständig utredning och plan till inrättande och förläggande af nya afdelningskontor. Deremot har det varit fullmäktiges pligt att så mycket som möjligt söka åstadkomma en förberedande utredning och framlägga de siffror, som vid frågans förekomst inför Riksdagen, hvilken kunde förutses, i större eller mindre mån skulle kunna inverka på Riksdagens beslut. Denna sin pligt hafva ock bankofullmäktige fullgjort, då de icke blott sökt göra reda för de nuvarande afdelningskontorens lånefonder i förhållande till Riksbankens tillgångar i deras helhet och proportionen mellan hufvudkontorets och afdelningskontorens möjlighet att gå de lånesökande till mötes, utan äfven utarbetat för de större kontoren, nemligen hufvudkontoret och afdelningskontoret i Göteborg, fullständiga förteckningar öfver hvad hvarje län häftar för hos kontoren i de särskilda formerna af förbindelser, nemligen diskonteringar, lån mot hypotek och afbetalningslån. Jag har här i min hand dessa tabeller, som varit till Utskottet aflemnade men icke återfinnas i dess utlåtande. Utredningen af förhållandet emellan hufvudkontorets ställning och afdelningskontorens visar tydligt, att, om hufvudkontoret skall kunna med tillbörlig kraft uppehålla sin verksamhet och fylla sin uppgift, ett ytterligare försvagande af detsamma icke under nuvarande för-

hållanden kan vara tillrådligt. Deremot hafva fullmäktige ansett sig kunna tillmötesgå en yttrad önskan om förläggande af ett afdelningskontor i Sköfde, emedan denna fråga af fullmäktige betraktats såsom nästan fullkomligt skild från den stora frågan och endast innebärande en annan fördelning af de tillgångar, som för närvarande tillkomma afdelningskontoren såsom ett helt, och en lättnad för afdelningskontoret i Göteborg, hvilket för närvarande är i afseende på lånerörelse det strängast betungade, så att der särskildt afbetalningslånens antal, om jag så får säga, uppgår i banko till samma belopp, som vid hufvudkontoret i riksgälds. Det har således varit fullmäktiges mening att härigenom åstadkomma en jemnare fördelning och lättnad för en viss del af den lånesökande allmänheten, nemligen den, som tillhör det stora under afdelningskontoret i Göteborg förlagda distriktet. Men i och med detsamma hafva ock fullmäktige bestämdt uttryckt sin önskan, att hufvudkontoret skulle lemnas i det närmaste orubbadt, nemligen endast med undantag af att Sköfde-kontoret möjligen skulle behöfva att förstärkas med några hundra tusen kronor. Det är en högst väsentlig skilnad att tillstyrka ett afdelningskontor under sådana förhållanden, mot att tillstyrka ett eller två afdelningskontor, som skulle utbrytas ur hufvudkontoret, hvilket har den stora uppgiften att vara, så vidt möjligt, en centralbank, som kan uppträda med tillräcklig kraft i svåra tider och uppfylla de billiga kraf, som ställas derpå af den stora del af Sverige, som är hänvisad uteslutande till detta kontor. Vidare har, sedan fullmäktiges sista yttrande afgafs, hvilket skedde på alldeles bestämd framställning af Banko-Utskottet, fullmäktiges uppmärksamhet blifvit fäst derpå, att ett afdelningskontor i Jönköping, afsedt för Skaraborgs och Jönköpings län, icke skulle vara väl förlagdt, hvad Skaraborgs län beträffar, och att det således icke skulle ens uppfylla det behof af lättnad för Göteborgs-kontoret, som fullmäktige redan i sitt förlidet år afgifna yttrande framhöllo med orden att: »Skaraborgs läns skiljande från afdelningskontoret i Göteborg väl betingas deraf, att sistnämnda afdelningskontor torde behöfva någon minskning i det slag af lånetransaktioner, som mest förekommer i landsorterna.» Det visar sig således temligen tydligt, att äfven i fullmäktiges yttrande förra året intresset att kunna ordna förhållandena vid Göteborgs-kontoret har varit det främsta, och att intresset för Jönköping kom i andra rummet.

Ser man på de lokala förhållandena, tror jag att de af Kammarrens ledamöter, hvilka hafva kännedom om huru det är stäldt i dessa län, skola instämma med mig deri, att det blir endast en ringa del af Skaraborgs län, som kan hafva nytta af ett kontor i Jönköping, men, om detta anses möjligt med afseende på distriktsindelningen, att den vida större delen borde fortfarande kunna få höra till afdelningskontorets i Göteborg distrikt, så att för detta kontor ingen lättnad skulle följa, så mycket mindre som det är från de södra och vestra delarne af länet de flesta låneansökningarna komma,

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*
(Forts.)

Förslag om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken. under det den del, som skulle öfvergå till Jönköpingskontoret, i detta fall spelar en underordnad roll.

Utskottet har till stöd för sitt från fullmäktiges åsigt afvikande förslag anfört: »Deremot är Utskottet, i anslutning till hvad här ofvan redan blifvit anfördt, af den mening, att, oberoende af nyssnämnda förhållanden, ett varsamt fortskridande på den hittills beträdda vägen i afseende å nya afdelningskontors öppnande är för så väl Riksbanken med dess nuvarande verksamhet som ock för vårt lands näringslif i sin helhet gagneligt; och Utskottet kan desto mindre föreställa sig, att Utskottet i detta hänsende går för vida, då Utskottet finner sig nu kunna föreslå Riksdagen inrättande af två nya afdelningskontor, som Riksbankens förmåga att i fall af behof mera kraftigt ingripa derigenom säkerligen icke komme att i någon afsevärd mån förminska.» — Jag ber Kammarens ledamöter observera, att detta är ett påstående; det är icke något bevis. Beviset skall jag söka lemna, men i motsatt syfte. Utskottet fortsätter, »då Fullmäktige i Riksbanken redan nästlidna år ansågo en sådan utvidgning af Riksbankens verksamhet i orterna kunna ävägbringas». — Ja, på föranledande af Utskottets fråga, uttalade sig fullmäktige, att om det skall anläggas afdelningskontor, bör det ske på detta sätt — »och sedan denna tid Riksbankens tillgångar genom innevarande Riksdags beslut om reserverande åt Riksbanken af halfva den sist upplupna bankovinsten blifvit än ytterligare ökade, hvarförutom med sistlidna år jemväl indragning egt rum af de åt enskilda banker meddelade vaxlingsförskott». Det är dessa ord, som egentligen skola utgöra bevisningen mot fullmäktiges utlåtande. Jag skall då be att få anföra några siffror; det skall icke blifva många.

Hvad först beträffar hälften af den sist upplupna bankovinsten, går den till 1,300,000 kronor i rundt tal. Om jag ser efter, hvad afdelningskontoren hafva erhållit till ytterligare förstärkning af sina lånefonder, sedan fullmäktiges yttrande vid förra riksdagen afgafs, det vill säga under ett år, går det till något öfver 5 millioner. Nu kan någon möjligen säga, att fullmäktige icke borde vara så frikostiga vid beviljande af fonder till afdelningskontoren. Jag föreställer mig dock att detta är lättare sagt än verkställt, ty då Riksbanken genom inrättande af afdelningskontor på orter, så pass betydande i affärsrörelse som Göteborg och Malmö, har bidragit att framkalla en stark rörelse och dess behof af omsättningsmedel, torde det vara fullmäktiges skyldighet att så vidt möjligt söka fylla dessa orters behof, hvilka icke få gå till hufvudkontoret annat än försedda med realsäkerhet, hvilket mera sällan inträffar. Således skulle en strypning af dessa afdelningskontors verksamhet hafva varit så mycket mindre berättigad, som vaxlingsförskotten samtidigt börja småningom ingå.

Dessa vaxlingsförskott har Utskottet åberopat såsom en förstärkning, hvarigenom Riksbanken skulle erhålla ytterligare tillgångar att använda till afdelningskontoren. Huru förhåller det sig då med

dessa vaxlingsförskott? Den 31 December 1883, då vaxlingsförskotten uppgingo till 8,700,000 kronor — och mycket större hafva de i allmänhet icke varit — utgjorde hufvudkontorets utlåning tillsammans 32,240,000 kronor, i hela tusental räknadt, och den 31 December 1883, då alla vaxlingsförskott voro indragna och man således skulle hafva väntat en betydlig minskning i utlåningsbeloppet, utgjorde detta likväl 31,347,000 kronor, således endast ungefär 900,000 kronor mindre än föregående året, under det att nästan hela den tillgång, som uppkommit genom vaxlingsförskottens indragning, resorberats af den allmänna rörelsen. Den 31 Mars 1885 hade utlåningen ökat till 31,518,000 kronor och den 30 April, således för två dagar sedan, utgjorde den 31,393,000 kronor. Af dessa siffror torde Kammarens ledamöter hafva lätt att bedöma, att på de indragna vaxlingsförskotten såsom tillgång för bildande af nya afdelningskontor icke är att räkna.

Om nu så är, att afdelningskontoren under det år, som förflutit efter afgifvandet af bankofullmäktiges sista yttrande i frågan, hafva fått sina lånefonder förstärkta med 5 millioner, under det att hufvudkontorets utlåning, oaktadt vaxlingsförskottens indragning, icke minskats med mer än omkring 900,000 kronor, en minskning, som i fråga om en större bankrörelse ej är att räkna, i synnerhet som åtskilliga tecken tyda på en ökad rörelse under närmaste framtiden i vissa delar af Riksbankens verksamhet. bör det vara lätt att inse, att hufvudkontoret, om det blir anbefaldt att anlägga ytterligare afdelningskontor, har mycket svårt att reda sig på annat sätt än att under en eller annan form strypa rörelsen. Detta kan ske derigenom, att hufvudkontoret minskar sin rörelse; huru vida detta kan vara synnerligen förmånligt, då man betänker, att Riksbanken kunnat hålla räntan lägre än andra, särskildt under förra året, lemna jag derhän. Ett annat sätt är att inskränka i någon mån de hittills varande afdelningskontorens rörelse och lemna mycket små fonder åt de nya. Om detta skulle vara resultatet af nya afdelningskontors inrättande, tror jag att de gamla skulle känna sig mycket obehagligt öfverraskade af sina nya kamrater, som på ett så störande sätt ingrepp i deras verksamhet. Det finnes en tredje utväg, men tillgripes den, är jag rädd, att sträfvandet efter att få afdelningskontor skall i verkligheten visa sig icke hafva uppfyllt hvad man hade förespeglat sig deraf. Denna utväg är, att fullmäktige besluta att göra utlåningsräntan olika vid hufvudkontoret och afdelningskontoren, nemligen höja den vid afdelningskontoren, men bibehålla den vid hufvudkontoret vid ett lägre belopp. Men jag tror icke, att det är just det, som är syftemålet med inrättandet af nya afdelningskontor, och jag skulle upprigtigt beklaga, om det blefve följden. Jag hoppas att så icke blir, men jag har måst häntyda derpå, att, om tillgångar icke finnas att upprätta ännu två afdelningskontor, intet annat återstår att göra än att på ett eller annat sätt skaffa dessa tillgångar, om Riksdagen besluter afdelningskontoren.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*

(Forts.)

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*

(Forts.)

Hvad särskildt nu de föreslagna afdelningskontoren beträffar, ber jag att få anmärka, att de upprättade tablåerna icke synnerligen tala för, att Jönköping särskildt skulle vara den ort, som först borde komma in fråga. År 1883 hade Jönköpings län vid Riksbankens hufvudkontor lån till endast ett belopp af något öfver 527,000 kronor samt 1884 något mera eller 921,000 kronor, men det är dock mycket mindre än hvad Skaraborgs län hvarterdera året hade vid afdelningskontoret i Göteborg, nemligen 2,200,000 å 2,300,000 kronor. Nu vill någon kanske säga, att detta beror derpå, att hufvudkontoret är så aflägsset från Jönköping, att det är svårt att söka sig dit. Detta kan dock icke vara förhållandet, ty om jag jemför Jönköpings län med andra, som ej heller ligga i närheten af hufvudkontoret, till exempel Linköpings, Karlstads, Örebro och Gefleborgs, befinnes det, att hufvudkontoret 1883 diskonterade vexlar från Jönköpings län till belopp af 197,000 kronor samt från Linköpings län 2,133,000 kronor, Vermlands län 1,172,000 kronor, Örebro län 1,628,000 kronor och från Gefleborgs län 1,881,000 kronor. År 1884 hade vaxelbeloppet stigit i Jönköpings län till 550,000 kronor och i Linköpings till 3,038,000 kronor; i Vermlands län var det något mindre än förut, i Örebro län 2,068,000 kronor samt i Gefleborgs icke fullt så stort som föregående året. I Jönköping finnes för närvarande en enskild sedelutgifvande bank och ett afdelningskontor af Stockholms handelsbank. Jönköping har således två bankkontor, mellan hvilka täflan kan ega rum, och beträffande spridningen af Riksbankens sedlar har hufvudkontoret träffat sådana åtgärder, att staden icke är lottlös.

Hvad beträffar ett afdelningskontor i Sundsvall, torde man lätt inse, att detsamma måste hafva temligen betydande fonder, emedan rörelsen i Sundsvall är sådan, att lånebehovet i allmänhet rör sig inom större summor. Om man skall kunna finna kunder för Riksbanken, måste man se till, att det förlag, som der finnes, blir tillräckligt. Ett sätt att stärka detta kontor vore att derstädes uppköpa och sälja utländska vexlar. Men detta är en allvarsam sak, som icke är att vidtaga i första ögonblicket och som fordrar åtgärder, om hvilka man svårligen genast kan beräkna, huru de skulle ändamålsenligast kunna vidtagas.

Under sådana förhållanden och med stöd af de siffror, jag anført, kan jag icke inse annat än att fullmäktige hafva ur synpunkten af Riksbankens intresse, det enda som hos dem får göra sig gällande, fullt riktigt förfarit, då de för närvarande hafva afstyrkt allt inrättande af afdelningskontor, med undantag af det kontor, som var afsedt att bereda en lättnad för ett större afdelningskontors lånedistrikt och icke spelar någon roll i afseende å Riksbankens rörelse i dess helhet. Om förändrade förhållanden inträffa, om bankfrågan kommer till sitt slutliga afgörande och dervid kanske beslutes att sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna skall i större eller mindre mån indragas, må det då vara Riksdagens både

rätt och pligt att se till, hvad som kan och bör göras, men *under* *Förslag om*
nuvarande förhållanden, då allt i detta afseende är oklart, kan jag *inrättande af*
 icke se annat än att Riksdagen handlar riktigtast, om den stannar *yttreligare af-*
 vid i det närmaste de afdelningskontor, som redan äro inrättade, *delningskontor*
 och låter de öfriga distrikten sköta sin rörelse vid hufvudkontoret, på *af Riksbanken.*
 sätt hittills skett och hvilket med kommissionsanstaltens allt mera
 vidgade verksamhet kan med lätthet gå för sig. Naturligtvis är jag
 dock fortfarande af den åsigt, att, om ett kontor i Sköfde finnes
 böra inrättas, det vore fullt öfverensstämmande med bankens intresse,
 men då jag icke vet, huru meningarna derom kunna vara, så tillåter
 jag mig så mycket mindre framställa något yrkande derom, som
 fullmäktige — och jag såsom en bland dem — redan förut haft
 tillräckligt tillfälle att uttala sina åsikter i denna fråga.

Herr Forssell, Otto: Denna fråga om inrättande af ett par
 afdelningskontor till Riksbanken kan synas mycket enkel och oskyl-
 dig, men är likvisst af djupt ingripande beskaffenhet. Man synes
 utgå från den åsigt, att Riksbanken har outtömliga tillgångar att
 utlåna åt allmänheten. Man sätter aldrig i fråga huru vida dessa
 tillgångar räcka till. Dessa tillgångar bestå af tre delar, hvilkas
 belopp man kan lätt på siffran uträkna. De bestå i skilnaden mellan
 bankens utelöpande sedelstock och den kassa banken behöfver för
 invexlingen af inkommande sedlar. Denna skilnad har under de sista
 åren varit och är nu 20 à 25 millioner. Den utelöpande sedel-
 stocken har varit lägst 37, högst 48 millioner. En andra del af
 dessa tillgångar är bankens inlåning från allmänheten, hvilken, såsom
 herrarne känna, derigenom att Riksbanken har lägre inlåningsränta
 än andra banker, är jemförelsevis obetydlig. Den tredje afdelningen
 skulle vara sjelfva grundfonden.

I samma mån som en bank öfverskrider sin utlåning utöfver
 summan af de inlånade medlen och skilnaden mellan kassa och ute-
 löpande sedelstock, griper den in på sjelfva grundfonden och för-
 svagar derigenom sin ställning. Man talar om att grundfonden skall
 ökas, men om man ökar den i oändlighet och på samma gång banken
 ökar sin utlåning, så lönar det icke mödan att skrapa hop pengar
 till grundfondens ökande.

Nu stå vi på den pukten, att det är fråga om att genom
 indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar så småningom
 göra Riksbanken till ensam sedelutgivande bank. Blir detta beslut
 satt i verkställighet, jag vill icke säga nu, icke heller nästa år, men
 i framtiden, så följer nödvändigtvis deraf, att hela eller åtminstone
 allra största delen af grundfonden behöfs för bankens egen räkning,
 för att den skall kunna göra face mot invexlingen. Alltså måste
 banken då antingen minska sin utlåning eller upplåna penningar
 för att göra face mot invexlingen. Under sådana förhållanden är
 det uppenbart, att det icke går an att utsträcka bankens utlåning
 längre än hvad redan skett, samt att inrättande af flera afdelningskontor

Förslag om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken. endast skulle verka försvagande på Riksbanken. För öfrigt föreställer jag mig, att det i första rummet är privatbankerna, som böra ombesörja lånerörelsen i landsorten, och icke Riksbanken. Denna bör icke befatta sig härmed; den kan icke kontrollera denna lånerörelse; den har inga lämpliga personer att bedöma den mindre utlåningen i landsorten, allra helst som dessa personer icke hafva något eget intresse att bevaka, då de icke äro delegare i banken, utan ofta ledas af allt annat än omsorgen om det allmännas väl och bästa.

(Forts.)

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Ekenman, Thor: Jag skulle må hända icke funnit skäl att i denna fråga nu yttra mig, då jag under sistlidne riksdag uttalat mina åsikter uti samma sak — om icke en af Banko-Utskottets ärade ledamöter uti afgifven reservation till nu föredragna utlåtande yrkat ett afdelningskontors anläggande i Sköfde för Skaraborgs län och nu nyss uti sitt muntliga anförande ytterligare argumenterat härför och dervid antydt lämpligheten att Jönköpings län skulle sortera under detta afdelningskontor.

Då jag icke kan dela denna uppfattning, utan tvärt om anser att Jönköping i första rummet bör ifrågakomma, då något nytt afdelningskontor skall anläggas, och att det bör, i likhet med hvad hittills skett, öfverlätas åt Banko-Utskottet och bankofullmäktige bestämma rayonen för kontorets verksamhet — så anhåller jag i korthet få bjuda skäl för min mening.

Då den ärade reservanten hufvudsakligen stöder sitt yrkande vid bankofullmäktiges utlåtande i denna fråga, så torde det icke vara ur vägen att något närmare granska detsamma i sammanhang med det utlåtande fullmäktige afgåfvo vid sistlidne riksdag i samma ämne. — Jag skall anhålla att få uppläsa ett par punkter uti ifrågavarande skrifvelse.

»Men att deremot redan nu och utan ledning af en förut uppgjord, på ofvan angifna grunder hvilande allmän plan och utan vidtagande af ändringar i antydd riktning i afdelningskontorens verksamhet upprätta nya sådana, anse fullmäktige vara förenadt med olägenheter för Riksbanken, som ej motsvaras af gagnet och därför helst för närvarande böra afböjas. Skulle emellertid Utskottet finna skäl att redan till innevarande riksdag hemställa om nya afdelningskontors öppnande, så anse fullmäktige att förslaget åtminstone bör inskränkas till ett eller allra högst två, och detta eller dessa förläggas till orter, der, så vidt nu kan förutses, sådana kontor under alla förhållanden kunna inrättas, utan att störande inverka på eller försvåra en allmän plans uppgörande.» Och längre fram: »Arten af de förbindelser, som från Jönköpings län ega rum med hufvudkontoret, hafva hittills hufvudsakligen varit af beskaffenhet att väl lämpa sig för ett afdelningskontors verksamhet, äfven med den inskränkning deruti, som ofvan blifvit antydd, och då härtill kommer

att så väl från detta som från Skaraborgs län upprepade framställningar gjorts om erhållandet af afdelningskontor, hemställa fullmäktige, att, om förslag nu skall göras, det måtte i första rummet afse ett gemensamt afdelningskontor för Jönköpings och Skaraborgs län, och torde detsamma lämpligast förläggas till staden Jönköping såsom dels residensstad, dels egande den lifligaste rörelsen inom det föreslagna distriktet och hvarrest det torde vara lättast att erhålla lämpliga ledamöter i styrelsen, hvarjemte Jönköping endast ligger några få kilometer från gränsen mot Skaraborgs län.»

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af
Riksbanken.*

(Forts.)

Uti den skrifvelse, som bankofullmäktige denna riksdag afgifvit i samma fråga, uppgifves skälet till bankofullmäktiges nu afvikande åsigt vara »de lokala svårigheter, som lära vara, särskildt för Skaraborgs län, förenade med en sådan förläggning af bankkontor fullmäktige sistlidet år föreslogo.»

Då det emellertid tydligen framgår, att enda skälet, hvarför bankofullmäktige för närvarande skulle vilja förorda anläggande af något nytt afdelningskontor, är önskan att minska Göteborgskontorets omfattning, så ligger den frågan nära till hands: kan Skaraborgs län hafva större lokala svårigheter om det sorterar under ett bankkontor i Jönköping, som ligger endast några få kilometer från dess länsgräns, än om det såsom hittills lyder under det vida längre bort belägna Göteborgskontoret? Svaret härpå måste väl blifva, att för jordbrukarne vore fördelaktigare hafva sina bankaffärer i Jönköping, der större personkänedom till följd af dess närbelägenhet vore att påräkna, men att deremot för de stora industriidkarne det må hända vore fördelaktigare hafva sina bankaffärer i Göteborg och allra fördelaktigast naturligtvis att hafva dem inom egen hank och stör. Det återstår då att se till, om industrien i Skaraborgs län är af sådan betydighet, att den bör blifva bestämmande för ett afdelningskontors anläggande inom länet.

Jag kan icke undvika att härvid lemna några sifferuppgifter, som dock icke skola blifva många.

Af Kommerskollegii underdåniga berättelse för 1883 inhemtas, att staden Sköfde har 5 fabriker med ett tillverkningsvärde af 257,500 kronor, under det Jönköping har 33 fabriker med tillverkningsvärde af 5,870,402 kronor, samt att alla fabrikeras tillverkningsvärde i Skaraborgs län belöpte sig till 3,012,011 kronor, hvaremot Jönköpings läns utgör mer än tre gånger så mycket, eller 9,385,232 kronor. Dessutom är att anmärka, det större delen af Skaraborgs läns fabriker äro belägna ungefär lika nära Jönköping som Sköfde.

Äfven af en annan officiel uppgift är jag i tillfälle ådagalägga, hvilken betydande utveckling Jönköping nått. 1883 utgjorde postförsändelserna vid Jönköpings postkontor 1,796,705 stycken, hvilken summa endast öfverskreds af Stockholms, Göteborgs och Malmö postkontor.

Då jag emellertid med det nu sagda velat visa, att bankofullmäktiges åstundan att minska Göteborgskontorets, måhända för

Förslag om vidt utsträckta verksamhet, kan vinnas att på samma gång 2:ne stora inrättande af läns intressen tillgodoses, och anser att ett afdelningskontors anläggande i Jönköping icke bör störande inverka på en allmän planstyrelse af Riksbanken. uppgörande eller på hvad en kommande Riksdag möjligen kan bestämma om landets bankväsende, så är det klart att jag måste önska framgång åt Herr Söderbergs motion, till hvilken jag vördsamt yrkar bifall.

(Forts.)

Grefve Hamilton: Då jag i denna fråga reserverat mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, torde jag få angifva skälen för min reservation. Af betänkandet synes, hvilket inflytande afdelningskontoren utöfva på Riksbankens verksamhet. Redan för de nu befintliga afdelningskontoren uppgå förlagen till icke mindre än 29,925 eller nära 30 millioner. Det är tydligt, och af Herrar Bankofullmäktige visadt, att detta förhållande måste medföra stora svårigheter för Riksbankens verksamhet.

Hvad särskildt beträffar det af en reservant tillstyrkta afdelningskontoret i Sköfde, hafva Herrar Fullmäktige ansett, att detsamma hufvudsakligen skulle blifva endast en utbrytning från Göteborgskontoret. Se vi på afdelningskontorens historia, finna vi, att afdelningskontoret i Luleå öppnades 1872 med förlag af 800,000 kronor och nu har det 2,025 millioner, att afdelningskontoret i Östersund, öppnadt 1880 med förlag af 400,000 kronor, nu har 3,1 millioner samt att afdelningskontoret i Vexjö, som öppnades 1881 med förlag af 1 million, nu har 3,5 millioner. Det torde vara temligen säkert, att, om ett afdelningskontor kommer att inrättas i Sköfde, dess anspråk inom kort skola ökas, så att det till slut framträder ingalunda såsom ett från Göteborgskontoret utbrutet kontor, utan såsom ett sjelfständigt afdelningskontor med fullkomligt afskildt distrikt och med de ökade förlagsfordringar, som deraf blifva en följd. Riksbankens krafter skulle derigenom ytterligare splittras och dess fonder vid hufvudkontoret än mer minskas, hvilket icke kan annat än för dess verksamhet vara menligt. — Den ärade reservanten från Kronobergs län anser Herrar Fullmäktiges skrivelse i frågan såsom ett skäl till antagande af hans förslag. Det beror på, huru man läser denna skrivelse. I alla de skrivelser, Herrar Fullmäktige afgifvit, finnes alltid ett vilkor eller en förutsättning inskjuten: »om Riksdagen anser nödigt inrätta» etc. etc. Ingalunda hafva Herrar Fullmäktige, särskildt i år, bestämdt sagt, att inrättande af nya afdelningskontor skulle vara för Riksbanken tjenligt.

Då för närvarande vi gå till mötes ett ganska vidt omfattande förslag till ordnande af vår bankrörelse, anser jag, att vi böra afvakta, huru detta förslag kommer att utfalla, och yrkar således afslag å Utskottets förslag.

Herr Stjernspetz: Det vanliga skälet mot inrättande af afdelningskontor i orterna har varit det, att man skulle vänta och vänta,

till dess en ny banklagstiftning blifvit antagen. Detta skäl anser jag verkligen helt enkelt vara ett simpelt svepskäl; ty då rörelsen visat sig fordra inrättande af sådana kontor, och Riksbankens ständigt ökade fonder äfven behöfva tillgodogöras, finnes ingen anledning att vänta på en ny banklagstiftning, som i alla händelser, huru den än tänkes komma att blifva, alltid komme att baseras på en hel del nya dylika kontors inrättande. Det finnes således icke någon giltig anledning att dröja med anläggande af afdelningskontor redan nu å de orter, der de äro mest af behofvet påkallade och der de bäst kunna gagna den allmänna rörelsen så väl som Riksbankens egen fördel och ändamålet med densamma. Tvärt om är det af vigt för hvarje blifvande reform i banklagstiftningen, att nya kontor inrättas.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*

(Forts.)

Jag kan alls icke gå in på de skäl, som af Herr Törneblad utvecklades, då han förordade anläggandet af ett afdelningskontor i Sköfde. Han talade mycket om, att Skaraborgs län hade flera lån och större belopp ur Riksbanken än Jönköpings län. Ja, mine herrar, detta måste väl tvärt om vara ett starkt skäl för att inrätta ett afdelningskontor just i Jönköping. En betydlig del af Skaraborgs län har i alla tider haft en liflig trafik och rörelse på Göteborg, som är dess förnämsta afsättningsort och centrum för rörelsen. Derfor är det helt naturligt, att Skaraborgs län står i liflig gemenskap med Riksbankens afdelningskontor i Göteborg och således i det afseendet är bättre tillgodosedt än Jönköpings och många andra län. Hvad nu Jönköping beträffar, är det ett samhälle, som vi veta gått framåt så betydligt, att det torde vara få platser i Sverige, om ens någon, som under en mansålder så hastigt tillväxt i afseende å så väl folkmängd som industri, hvilket äfven förut af Herrar Bankofullmäktige blifvit erkänt. Att Jönköping derjemte är en residensstad är ett förhållande, som äfven bör väga ganska tungt, ty det spelar, som vi veta, en icke så liten roll i statshushållningen, om statsinkomsterna genast kunna göras fruktbringande för den allmänna rörelsen genom insättning i ett sådant afdelningskontor i stället för att ligga inlästa räntelösa i ett landtränteri. Derfor måste det väcka förvåning, att Herrar Fullmäktige vid denna riksdag förordat Sköfde, och jag har icke kunnat finna något annat skäl för denna förändrade åsigt än denna stads förment centrala läge inom Skaraborgs län, som af Herrar Fullmäktige framhållits. Men jag kan för min del icke förstå, att Sköfde verkligen skulle vara så centralt beläget. Utom stambanan går visserligen en bana derifrån till Karlsborg, men på den sidan föreställer jag mig att affärsvärelsen är högst obetydlig. I afseende å hvad jag anser vara viktigare än läget, nemligen handels-, industriens och jordbrukets behof af ett afdelningskontors inrättande, kan Sköfde icke komma i någon jemförelse med Jönköping, likasom Sköfde icke heller är en residensstad.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.
(Forts.)

Herr Wallenberg: Jag skall be att få uttala mina åsikter i denna fråga och skall sedan icke bekymra mig om, hvad beslut Kam-
maren deri må fatta. Enligt min åsigt har Herr A. Nilsson i Rinkaby
i denna fråga rätt. När afdelningskontor för Riksbanken läggas ut,
bör det ske i residensstäderna först och å andra orter sedan alla resi-
densstäder fått afdelningskontor. När det för icke så länge sedan var
fråga om att inrätta ett afdelningskontor i Norrköping, som i in-
dustrielt afseende står närmast efter Göteborg och Malmö, ansågs
det icke lämpligt, emedan Norrköping icke vore en residensstad. Nu
hafva Herrar Bankofullmäktige föreslagit inrättande af ett kontor
i Sköfde och att sönderdelas afdelningskontorets i Göteborg verksam-
het. Jag kan icke förstå, att något bankkontor kan blifva för stort
med hänsyn till verksamheten, ty man kan ju öka personalen och
sålunda blifva i stånd att sköta de större affärerna. Vill man in-
rätta ett afdelningskontor i Vestergötland, bör det förläggas till
Mariestad, der landshöfdingeembetet har sitt säte och goda kommuni-
kationer finnas med alla möjliga trakter inom provinsen; men derom
är emellertid nu icke fråga. Lika litet kan jag vara med om ut-
läggande af ett afdelningskontor i Sundsvall. Af de tre banker, som
der funnits, har en upphört med 1884 års utgång helt enkelt eme-
dan den icke behöfdes. Den egentliga banken derstädes är *Sunds-
valls enskilda bank*, som är en stark och god bank och som sköter
affärerna så, att det icke lönar mödan för ett afdelningskontor af
Riksbanken, som skulle styras efter reglemente, att söka täfla med
densamma. Det är visserligen sant, att Sundsvalls enskilda bank
varit oförsigtig nog att utdela 14 % på sina aktier, hvilket väckt
afund hos många riksdagsmän. Jag har hört en framstående leda-
mot af Andra Kammaren yttra, att »det är oförskämtdt om någon
bank gifver nio procents utdelning».

Då jag hört en talare här mitt emot säga, att man yttrar sig
i denna fråga, allt efter som man i allmänhet är *för* eller *mot* ens-
skilda banker, beklagar jag den, som icke kan grunda sina yttran-
den här i Kammarerna på sin öfvertygelse.

Jag begagnar tillfället att fästa Kammarernas uppmärksamhet på
36 § i Bankoreglementet. Der står: »Räntan för lån och kreditiv samt
diskonto vid köp af vaxlar ega Fullmäktige bestämma, med afseende å
såväl penningställningen som utlåningstiden och de säkerheter, som
erbjudas; och kan denna ränta vara olika i Riksbankens hufvudkontor
och vid hvardera afdelningskontoret». Då man nu vill sprida af-
delningskontor i landet, är detta en mycket farlig bestämmelse, som
inrymmer ett förfärligt godtycke, hvilket skulle kunna missbrukas.
I Frankrike, der 97 afdelningskontor af franska banken finnas, är
det förbjudet att taga annan ränta eller diskonto vid något afdel-
ningskontor än *den*, som gäller vid hufvudkontoret. Skall man
hafva bankenvälde, får man icke hafva en mångfald af utlånings-
räntesatser i de olika orterna i landet. Det kommer att förstöra
rörelsen; och därför bör denna bestämmelse upphävas.

Jag gör, som sagdt, icke något yrkande, utan har blott velat såsom min mening uttala, att Herr A. Nilsson i Rinkaby har den sundaste uppfattningen i denna fråga, och att således afdelningskontor böra inrättas i rikets alla residensstäder, innan man tänker på att utlägga sådana kontor å andra orter i landet.

Förslag om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.

(Forts.)

Herr Nyström: Det torde må hända förefalla underligt, att jag uppträder i denna fråga, men då jag för längre tid sedan deltagit i ett filialbankkontors styrelse och nu förestår ett enskildt bankkontor i Luleå, som är beläget på andra sidan gatan mot det afdelningskontor af Riksbanken derstädes, som för åtskilliga år sedan inrättades, anhåller jag att få säga några ord. Då Vexiökontoret föreslogs till inrättande, hade jag äran att vara suppleant i Banko-Utskottet och fick der, då 7 röster voro mot 7, åliggandet att med min röst afgöra frågan derom. Jag öfvervägde noga, om jag skulle lägga den för bifall eller afslag. Jag tog de praktiska förhållandena, sådana de tedde sig i det nordligaste länet, i öfvervägande, och jag fann deri ett stöd för afgifvande af min röst för bifall. Jag hade funnit att detta riksbankskontor, som inrättats i det nordligaste länet, ingalunda varit till skada för den enskilda banken. Jag hade funnit tvärt om, att det gagnat denna bank och varit alldeles nödvändigt för att tillhandaga allmänheten som sig borde, då enskilda banken ej alltid har tillgångar dertill. Vi hafva nu i många år sträfvat tillsammans i denna verksamhet till nytta för det allmänna, och jag har deraf blifvit fullt öfvertygad om nödvändigheten och nyttan af att Riksbanken genom afdelningskontor utsträcker sin verksamhet. Jag är äfven fullkomligt förvissad om, att, om tiokronesedlarne komma att indragas, sådana kontor måste inrättas först och främst i hvarje residensstad och sedermera kanske äfven i rikets öfriga städer. Då nu här är förslag framställt om att inrätta ett afdelningskontor i en residensstad, Jönköping, finner jag icke ringaste tvekan om att tillstyrka ett sådant kontors inrättande, helst fullmäktige åtminstone en gång yttrat, att, om vi skola upprätta nya bankkontor, dessa i all synnerhet böra förläggas i residensstäderna. Hvad det föreslagna bankkontoret i Sundsvall angår, anser jag det för närvarande vara obehöfligt. Der finnes, såsom den föregående talaren yttrat, en så väl organiserad och stark bankinrättning, att den jemte andra banker mycket väl kan nöjaktigt betjena allmänheten under den närmaste tiden. Dessutom är icke Sundsvall en residensstad. Hellre borde då ett dylikt kontor förläggas i Hernösand. Icke på någotdera stället anser jag dock att det behöfves dylika kontor, helst det helt nyligen inrättats ett afdelningskontor i Östersund; och det åtgår icke mer än en dags resa för att komma från Hernösand, Hudiksvall och Sundsvall till Östersund. Dessutom underlättas rörelsen på Östersundskontoret i samma mån jernvägen hinner dragas fram till Sollefteå. Att såsom man framhållit bibehålla snart sagdt hälften af rikets område för bank-

Förslag om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.

(Forts.)

kontoret i Stockholm vill jag icke hålla på, ty om tiokronesedlarna indragas, blir deraf en ren nödvändighet att bankkontoret i Stockholm inskränker sin verksamhet till hufvudstaden och närmaste orter derintill; och därför anser jag, att hvad en ärad talare, ledamot i Riksbankens styrelse, sade i berörda hänseende icke bör lägga hinder i vägen för inrättande af ett bankkontor i Jönköping. Jag får på grund af hvad jag anfört vördsamt hemställa om afslag så väl å Utskottets förslag och alla föreliggande motioner i ämnet med undantag af den, som afser inrättande af ett afdelningskontor i Jönköping, och yrka »att Riksdagen måtte besluta inrättande af ytterligare ett afdelningskontor af Riksbanken, förlagdt i Jönköping», och får jag derjemte anhålla, att slutmeningen så formuleras:

»För den händelse denna framställning af Riksdagen godkännes, är det Utskottets afsigt att efter Fullmäktiges i Riksbanken hörande och i sammanhang med utlåtande rörande ändringar i bankoreglementet till Riksdagen afgifva förslag angående det ifrågavarande kontorets lånedistrikt, äfvensom angående öfriga erforderliga bestämmelser i afseende å kontorets anordnande; hvilket Utskottet härmed får för Riksdagen anmäla.»

Herr vice Talmannen: Då Riksdagen under den jämförelsevis senare tiden inrättat tre nya afdelningskontor af Riksbanken, nemligen i Luleå, Vexjö och Östersund, och sålunda fördubblat det antal dylika kontor, som från äldre tider funnits, hafva fullmäktige i Riksbanken haft rikliga tillfällen till erfarenhet rörande verkningarna af dessa afdelningskontor. Denna erfarenhet har blifvit för Riksdagen framlagd i fullmäktiges afgifna yttrande i anledning af de nu föreliggande motionerna, och jag har endast att ytterligare meddela några få upplysningar i ämnet, som kunna vara af vikt. Det är, enligt min mening, ådagalagdt, att afdelningskontoren hafva en synnerligen stark tendens att utvidga sin rörelse och att de af sådan anledning behöfva oupphörliga förstärkningar af sina fonder. Under sådana förhållanden kan det icke vara annat än betänkligt att inrätta nya dylika kontor och derigenom bereda en ytterligare förbindelse för Riksbanken att i de särskilda provinserna drifva en omfattande, från Riksbankens egen rörelse skild verksamhet. Efter min uppfattning, som jag äfven särskildt uttalat till fullmäktiges protokoll under sistlidne riksdag, skall man derigenom försvaga hufvudkontorets verksamhet på det betänkligaste; och då det måste äligga fullmäktige att synnerligen egna sin omsorg åt fasthållandet af den grundsats, att hufvudkontoret i främsta rummet eger stark förmåga att gagna den allmänna rörelsen, måste jag på sådan grund afstyrka de två nya bankkontor, Utskottet här föreslagit, under det jag icke kan hafva något att invända mot den utbrytning af ett afdelningskontors område, som af fullmäktige förordats.

Herr Richter: Då jag deltagit i fullmäktiges utlåtande, anser jag mig endast behöfva återopå detsamma innehåll.

Några siffror torde jag dock böra för Kammaren särskildt framhålla. Riksbankens utlåningstillgångar uppgå för närvarande till omkring 65 millioner kronor, och af dessa äro redan öfver 29 eller närmare 30 millioner kronor anvisade åt afdelningskontoren. Således är nära hälften af dessa tillgångar redan på så sätt disponerad. Fullmäktige hafva i sitt förevarande, likasom i sina föregående yttranden framhållit, att man med den största varsamhet bör tillvägagå vid flera afdelningskontors inrättande. Jag tror att detta är fullkomligt riktigt, och att för närvarande åtminstone icke bör ifrågakomma anordnande af mer än ett nytt afdelningskontor. Att, i fall något sådant kontor nu skall inrättas, detta bör förläggas i Sköfde, därför synas mig fullmäktige hafva anfört talande skäl.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.
(Forts.)*

Herr Spånberg: Jag har begärt ordet för att hemställa till den bankofullmäktig, som först yttrade sig i denna fråga, om icke en betydlig del af utlåningen, som han uppgaf vara lika stor vid 1884 års slut, sedan de enskilda bankerna återbetalt sina erhållna vaxlingsförskott, som den var innan denna återbetalning skett, utgjordes af vaxlar, som Riksbanken erhållit i liquid, och derigenom utlåningsbeloppet varit lika stort. Det är helt naturligt, att medlen skulle hafva inbetalts kontant, för att hans bevisföring skall ega någon kraft.

Han sade, att Skaraborgs län »icke lämpligen kunde läggas till ett bankkontor i Jönköping». Detta tror jag dock icke, ty Skaraborgs läns gräns är endast en och en half mil från Jönköping, och en stor del af detta län har sin affärsrörelse i Jönköping. Då nu fullmäktige yttrat, att det är nödvändigt att minska Göteborgskontorets verksamhetsområde, så kunde man ju låta detta tillgå på det sätt, att man bestämde Jönköpingskontorets område så, att den del af Skaraborgs län, som ligger närmare Göteborg, icke tillades Jönköpingskontoret, utan bibehölls vid Göteborgskontoret till dess man i en framtid inrättade ett ytterligare kontor i Venersborg. Deremot om den del af Elfsborgs län, som ligger nära Jönköping, lägges till Jönköpingskontoret, så få vi ett naturligt område för detta kontors verksamhet.

Hvad beträffar frågan om ett eller två kontor nu böra inrättas, kan det synas likgiltigt, ty Banko-Utskottet har icke sagt när dessa kontor skola inrättas. Det blir en ny fråga, med hvilken Banko-Utskottet, efter bankofullmäktiges hörande, skall inkomma till Riksdagen. Då jag hört att bankofullmäktige äro så oroliga att det blir för många bankkontor, lär nog inrättandet af dessa två bankkontor komma att dröja temligen länge, åtminstone med det ena.

Då vi veta att Riksdagens majoritet är för utsträckning af Riksbankens verksamhet, och fullmäktige, å sin sida, säga att medel saknas till nya kontors inrättande, hvarför hafva då icke fullmäktige gått in till Riksdagen och begärt att få medel dertill? Hvarför får icke Riksbanken under sådana förhållanden behålla hela sin vinst,

Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.

(Forts.)

utan nödgas lemna från sig hälften? Låt oss på den vägen för-
stärka Riksbanken.

Man har såsom ett skäl att icke nu inrätta nya bankkontor
anfört, att vi icke ännu sett, huru den nya banklagstiftningen kom-
mer att se ut. Ja, mine herrar, hurudan den än må blifva, nog
behöfva vi flera riksbankskontor. Om vi förlägga bankkontor på
de mest lämpliga platserna, som äro Sundsvall och Jönköping, så
är jag gerna med, men jag kan ej vara med om att nu upprätta
ett kontor i Sköfde; det vore ju löjligt att, med förbigående af
t. ex. Jönköping, anlägga ett bankkontor i Sköfde. Man bör väl
icke vara rädd för att inrätta kontoren på sådana platser, der de
kunna lemna förtjenst och gagna rörelsen. Skola vi hafva bank-
kontor, så böra vi förlägga dem på lämpliga orter.

De, som hafva säkra papper, kunna väl i de flesta fall få låna
penningar; men det är att märka, att de andra bankerna hålla 1 pro-
cent eller i bästa fall $\frac{1}{2}$ procent högre ränta än Riksbanken. Hafva
vi ett riksbankskontor i orten, så äro vi i tillfälle att der sjelfva
diskontera våra vexlar, som de enskilda bankerna nu ofta rediskontera
i Riksbanken. Det är för så väl jordbruket som industrien nödvän-
digt att få så låg ränta som möjligt. Då räntan blir lägre i en
ort, komma kapitalisterna att få nöja sig med en lägre beskattning
på den lånebehöfvande allmänheten. Detta innebär en fördel, och
denna fördel torde kunna ernås genom att Riksbanken utsträcker
sin verksamhet.

Jag yrkar bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Friherre Åkerhielm: Jag blef icke uppkallad att å nyo begära
ordet med anledning af ett yttrande, som nyss afgafs från jönkö-
pingsbanken. Jag anser det nemligen icke vara i denna Kammare
nödigt att inlåta mig på den välmenta men vidtutseende antydan,
som gjordes, att nemligen Riksbanken skulle inkomma till Riksdagen
med begäran om förstärkning af sitt rörelsekapital; hvad vi om ett
sådant hugskott böra tänka veta vi, utan att det behöfver här af-
handlas, utan jag har begärt ordet för att få framhålla, huruledes
så väl bankofullmäktiges utlåtande till Utskottet som ock de af
tre bland fullmäktige nu inom Kammaren afgifna muntliga anföran-
den, hvilka, helt naturligt, vitsordat och förordat det slut, hvar-
till fullmäktige i sitt utlåtande kommit, påbjuda största var-
samhet. Det synes mig ligga någon vikt på, att så väl fullmäktige
gemensamt som de, hvilka här i dag haft ordet, framhållit huru-
ledes omsorgen om Riksbanken manade till att endast med den
största varsamhet inrätta nya bankkontor eller fortsätta på den till
äfventyrs redan väl långt drifna utgreningen af Riksbankens verk-
samhet genom nya afdelningskontor och därför stanna vid att endast
från det största afdelningskontorsdistriktet — Göteborgs — afskilja
Skaraborgs län och inrätta ett afdelningskontor i Sköfde. Om full-
mäktige starkt yrkat på en *sådan* sönderdelning af Göteborgsdistrik-

tet och påpekat att detta vore nödvändigt, emedan rörelsen derinom sådant bestämdt fordrade, skulle jag för min del tagit under allvarligt öfvervägande, om man borde gå denna åsigt till mötes. Men jag anser sådant icke hafva varit förhållandet och har icke blifvit derom öfvertygad af hvad som här anförts. Då kvarstå för mig endast de olägenheter, som vid en sådan sönderdelning alltid uppstå med afseende å kostnader och förvecklingar: kostnader, ty kontoret kommer nog ganska snart och begär bankhus — och de byggas ej billigt — och en styrelse och kontorspersonal, som måste der tillsättas, kostar också den penningar; förvecklingar, ty det är alltid en vansklighet att finna män lämpliga att sköta ett dylikt kontor. Jag kan således icke bättre förstå än att den åsigt, som gjort sig gällande bland reservanterna, äfven bör göra sig gällande inom Kammaren, helst denna åsigt äfven vinner stöd af hvad fullmäktige i frågan uttalat. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

*Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.*
(Forts.)

Sedan öfverläggningen angående förevarande utlåtande ansetts härmed afslutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, som utlåtandet innehölle dels en hemställan om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken, dels ock en anmälan om möjligen erforderliga bestämmelser beträffande dessa kontors anordnande, propositioner torde böra göras angående hvar och en af dessa delar för sig, samt att, då under öfverläggningen olika yrkanden förekommit i fråga om inrättande af sådana afdelningskontor i Jönköping, Sundsvall och Sköfde, under det att i afseende på de i motioner vid innevarande riksdag väckta förslag om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken, förlagda å andra orter än i nyssnämnda tre städer, nu endast vore yrkadt afslag, det syntes redigast, att propositioner först framställdes särskildt beträffande hvar och ett af de ifrågasatta nya afdelningskontoren i Jönköping, Sundsvall och Sköfde.

Vidkommande det föreslagna afdelningskontoret i Jönköping hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock afslag derå.

Herr Grefven och Talmannen gjorde nu propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Banko-Utskottets i utlåtandet N:o 7 gjorda hemställan, så vidt angår inrättandet af ytterligare ett afdelningskontor af Riksbanken, förlagdt i Jönköping, röstar

Ja;

Förslag om
inrättande af
ytterligare af-
delningskontor
af Riksbanken.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås Utskottets hemställan i denna del.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—22;
Nej—84.

Herr Grefven och Talmannen upptog härefter de angående det föreslagna afdelningskontoret i Sundsvall framställda yrkandena och gjorde enligt dem propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vidare yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i fråga om inrättande af ett afdelningskontor i Sköfde yrkats dels, af Herr von Baumgarten, bifall till det i hans vid utlåtandet fogade reservation omförmälda, af bankofullmäktige framställda förslag i detta hänseende, dels ock afslag derå.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner, först på bifall till Herr von Baumgartens yrkande och sedan på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Då emellertid votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Herr von Baumgartens förslag om inrättande af ytterligare ett afdelningskontor af Riksbanken, förlagdt i Sköfde, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås nämnda yrkande.

Vid slutet af den häröfver företagna omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25;
Nej—77.

På sedermera gjorda propositioner afslog Kammaren de vid innevarande riksdag väckta förslag om inrättande af nya afdelningskontor af Riksbanken, förlagda å andra orter än Jönköping, Sundsvall och Sköfde, samt lade Utskottets, i slutet af förevarande utlåtande intagna anmälan till handlingarna.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 29 sistlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda memorial N:o 41, i anledning af erhållen återremiss å en punkt i Utskottets utlåtande N:o 10 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

Herr Adelsköld: Att åtskilliga fördelar i sedligt och moraliskt hänseende skulle blifva en följd af tillämpningen utaf de uti statsrådsprotokollet af den 12 nästlidne Januari angifna grunderna för de värfvade truppernas rekrytering, tjenstetid, aflöning, utbildning m. m. är alldeles obestriddigt, och om tillika så stora ekonomiska fördelar, som af chefen för Landtförsvarsdepartementet förespeglats, skulle deraf uppkomma, kan man icke annat än förvånas öfver att Herr Statsrådet icke hos Kongl. Maj:t längesedan gjort framställning om att sätta dess förslag i verket, då sådant kan ske på administrativ väg. För min del befarar jag emellertid, att de förespeglade fördelarne icke äro så stora, som man antager. Hvad som i denna fråga under diskussionen i denna Kammare den 21 Mars af reservanten i Stats-Utskottet, Chefen för Fortifikationen General Leijonhufvud, anfördes mot förslaget, innehöll så kraftiga och tungt vägande skäl att åtminstone jag är fullkomligt öfvertygad, att, såsom han anmärkte, det låter bättre i teorien än ett försök skulle utfalla i praktiken. Han anförde tillika, att han rådgjort med andra chefer för värfvade regementen i Stockholm, och att de voro af samma åsigt som han och ansågo helt enkelt, såsom han uttryckt sig, att »det går inte». För min del har jag sökt att tänka mig in i saken efter bästa förmåga, och med den erfarenhet jag själf kommit till under en åttaårig tjenstgöring vid tvenne värfvade regementen tror jag, att många och stora svårigheter och olägenheter skola vid förslagets utförande i praktiken möta. Ty, mine herrar, tänken Eder manskapets ställning, då det efter genomgången af den 2-åriga rekryt- och korporalskolan tvingas taga permission, med skylighet att derefter inställa sig till årliga öfningar! De kunna då svårligen erhålla fast anställning, utan måste söka tillfällig arbetsförtjenst. Hvad skola de taga sig till, om sådant arbete ej erhålles. Antagligen komma de att öka antalet kringvandrande, men då det skulle blifva en så stor mängd, som på detta sätt årligen genom tvångspermission sättes å vandringsfot, befarar jag, att en större del deraf icke finge arbete, utan stannade i hufvudstaden och blefve hvad man kallar »hamnbusar».

Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.

(Forts.)

En annan fråga, som också framställer sig, är huru vida de beräknade besparingarne verkligen blifva så stora som man tror. Jag tror icke att detta blifver förhållandet, ty antagligen måste på grund af ofvannämnda förhållande värfningskostnaderna betydligt ökas, om förslaget skulle kunna genomföras. Visserligen är af krigsministern ifrågasatt en icke obetydlig förhöjning i aflöningen, men för min del tror jag icke att den räcker till, utan att ytterligare förhöjning måste ske. Härtill kommer ännu en omständighet, vid hvilken jag lägger den största vikt, men som icke af någon förut blifvit framhållen, nemligen att vid inträffande mobilisering eller upplopp det blefve mycket svårt att taga reda på och få till sammans det permitterade manskapet. De äro må hända spridda öfver hela riket för att söka arbetsförtjenst; antagligen ålagda att uppgifva sin adress; men det är alldeles icke sagdt, att de äro tillfinnandes på de uppgifna orterna eller infinna sig på order, hvilket i alla händelser tager lång tid, och huru skall man då vid ett hastigt utbrytande krig eller upplopp få dem under fanorna?

Dessa äro skäl, som förefalla mig så viktiga, att jag af dem anser mig förhindrad att tillstyrka bifall till förslaget.

Hvad den ifrågasatta skrifvelsen beträffar, så, om vi gå till botten af saken, innehåller den egentligen en höflig anmodan till Konungen från Riksdagen att tillhålla krigsministern att fullgöra sin skyldighet att vidtaga de åtgärder för landtförsvarets förbättrande, hvilka på administrativ väg kunna göras och som af honom påpekats, men han uraktlåtit i underdånighet föreslå till genomförande. Jag skulle nästan tro, att aflåtandet af en sådan skrifvelse under för handen varande omständigheter kunde finnas vara sårande och ogrannlaga så väl mot Konungen som i synnerhet mot krigsministern, och af denna anledning vill jag icke vara med om en sådan skrifvelse. Härtill kommer dessutom, att, om de af chefen för Fortifikationen och äfven af mig befarade olägenheterna skulle komma att uppstå och experimentet mer eller mindre misslyckas, följden af den ifrågavarande skrifvelsen blefve, att Riksdagen finge bära ansvaret derför. Riksdagen skulle sålunda med berädt mod göra sig solidariskt ansvarig för en administrativ åtgärd, i fråga om hvilken Kongl. Maj:t icke begärt Riksdagens råd eller biträde, och som Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande *kan* och *bör* genomföra på eget ansvar, om den efter nämnda pröfning, skulle finnas fördelaktig. Då således den ifrågavarande skrifvelsen kan anses vara ett obehörigt ingrepp i den verkställande maktens prerogativ, och Riksdagen, efter min åsigt, icke bör ställa sig i någon ansvarighet för myndigheternas åtgöranden, vill jag af detta skäl ej heller vara med om berörda skrifvelse.

På de grunder, som jag nu haft äran anföra, får jag således yrka afslag på Utskottets framställning.

Herr Statsrådet Ryding: Kammaren skall troligen väl fatta

och förstå, att jag icke på något sätt vill yttra mig om huru vida en skrivelse i ämnet från Riksdagen bör aflåtas eller icke. En skrivelse af det innehåll, som Stats-Utskottet föreslagit, har icke blifvit ifrågasatt af Kongl. Maj:t, tvärt om hafven I, mine herrar, sett af anförandet till statsrådsprotokollet, att Kongl. Maj:t anser genomförandet af dessa förbättringar af den värfvade armén böra ställas i beroende af vissa förutsättningar, bland hvilka jag i första rummet vill nämna antagandet af värnpligtslagen; hvarigenom det blefve möjligt att använda en för detta stamsoldat i armén ända till 32 års ålder.

Äfven andra förutsättningar äro antydda och dessutom får jag påpeka ännu en sak: jag anser detta vara en fråga, öfver hvilken Kongl. Maj:t på administrativ väg kan bestämma utan Riksdagens hörande. De skäl, som för mig varit bestämmande till att framlägga denna plan inför Riksdagen, äro emellertid af den beskaffenhet, att jag tror Kammaren skall när den fått höra dem, inse att chefen för Landtförsvarsdepartementet ej kunnat handla annorlunda än han gjort.

Sista gången, som förbättringar i villkoren för den värfvade armén föreslogos, var vid riksdagen 1877. Om Kammarens ledamöter behagade läsa det anförande, som af dåvarande chefen för Landtförsvarsdepartementet framlades för Riksdagen, innehåller detsamma i korthet hvilka förslag till förbättring af den värfvade arméns ställning som inkommit. Dessa förslag upptogos i den Kongl. propositionen äfvensom hvad Arméförvaltningen i anledning af desamma yttrat. Kongl. Maj:t upplyste, medelst samma anförande, äfvenledes att en del af dessa förbättringar och förändringar skulle genast under samma år sättas i verket, men han hänsköt till Riksdagen att bestämma de förhöjningar i anslaget, som i följd af lönevilkorens förbättrande skulle från och med året derpå utgå, och i den hemställen, hvarigenom Riksdagen biföll denna framställning, förekommer, att anslagen till värfvade arméns rekrytering och aflöning skulle ställas till Kongl. Maj:ts *fria disposition* att användas till *de ändamål, som benämningarne på anslagen angifva*. Således har Kongl. Maj:t rätt att göra förändringar i rekryteringsbestämmelserna utan Riksdagens hörande.

Men i det förslag, som nu föreligger, förekomma bestämmelser om manskapets aflöning och tjenstgöring, hvilka draga med sig förändringar i de anslag, som Riksdagen beviljar, och under sådana omständigheter trodde jag icke det vore rätt att sätta dessa förändringar i gång utan att hafva för Riksdagen omtalat, hvori de bestå. Dessa förändringar komma ovilkorligen att draga med sig en årlig förhöjning af anslagen till den värfvade arméns rekrytering och aflöning, och att icke förty erfordrerliga belopp nu ej härför blifvit äskade, är därför, att på det nuvarande anslaget så stora besparingar finnas, att äfven om förslaget genomförande nu sättes i gång, hvilket vore meningen skulle ske successivt, besparingarne skulle räcka till att

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

*Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.*

(Forts.)

fylla det ökade behovet under 5 à 6 år. Under sådana omständigheter kunde det ju icke komma i fråga att begära några förhöjningar i anslaget nu. I fråga åter om andra poster, såsom mathållning och beklädnad m. m., komma besparingarne, som vid systemets tillämpning uppkomma, likaledes att endast successivt framträda. Men förändringar komma i följd af systemets genomförande att krävas i anslagen på 4:de hufvudtiteln, och efter mitt förmenande har detta varit ett tillräckligt talande skäl för att inför Riksdagen tydliggöra den riktning, hvori förändringarne skola gå, samt de följder, de komma att draga med sig. Med dylika talande skäl samt precedensfall för ögonen, kan jag ej förstå, att man behöfver för mitt anförande till statsrådsprotokollet söka några andra skäl på ställen, der man icke behöfde söka dem, således hvarken i luften, för att anse anförandet såsom någon »försöksballong», ej heller i smutsen, för att der söka få något »lockbete» på några krokur.

Det kan väl icke förundra någon af Kammarrens ledamöter, som åhört diskussionen i försvarsfrågan 1883 och de anfall, som då gjordes på den värfvade armén, att en krigsminister anser sig orätt handla och illa uppfylla sin pligt, om han icke gör allt, hvad på honom ankommer, för att förbättra den värfvade arméns ställning. Förslaget till dessa förbättringar, som nu föreslås, har icke framkommit uteslutande stödt på teoretiska funderingar, utan det är grundadt på fullkomligt säkra fakta och på utlåtanden hemtade från alla de värfvade regementena. Ett godt material för bedömandet af de föreslagna åtgärdernas inverkan på arméns tjänsteförhållanden finnes i de statistiska uppgifter, som samlades af landtförsvarskommittén och som återfinnas i 4:de delen af dess betänkande, men som dessa beräkningar ej gå längre än till 1879, så infortrade jag förra vintern nyare och fullständigare från vederbörande regementen och af dessa kan man ganska väl bedöma, huru vida den värfvade arméns tjänstbarhet skulle genom den föreslagna reformen försämrans eller icke. Dessa frågor och svar föreligga här och jag skall uppläsa några af dem, på det att Kammarren må kunna fatta, i hvad mån dessa upplysningar inverka på den nu föreliggande sakens bedömande. Der förekommer: »medeltjenstetiden för manskapet? Huru länge har den ännu i tjänst varande obefordrade artilleristen — de uppgifter som jag *här* nu angifver äro nemligen lemnade från ett artilleriregemente — som tjent längst, tjenat? Huru många andra konstaplar och artillerister af de nu tjenande hafva tjent öfver 3 år? Huru många öfver 5 år? Nu tjenande 2:dra konstaplars och artilleristers medelålder vid antagandet? Huru många af dem voro vid antagandet under 21 år? Huru många voro 21, 22, 23, 24, 25 och öfver 25 år? Huru gammal är den äldste i tjänst varande obefordrade artilleristen? Huru många 2:dra konstaplar och obefordrade artillerister återfinnas nu i de olika årsklasserna från den 17-åriges till den äldste obefordrades årsklass? Huru många hafva anvärfts under hvarje år från 1878—1883? Dessas medelålder vid antagandet samt antalet

i hvar och en af de särskilda årsklasserna? Högsta och lägsta antalet vakanser under hvart och ett af åren 1878—1883? Huru många af de under hvart och ett af de ofvannämnda åren anvärfvade hafva kapitulerat på 3, 4, 5 och 6 år? Huru många af de under hvart och ett af ofvannämnda åren anvärfvade hafva afgått efter 3 års tjänst? Huru många 3-års kapitulanter hafva rekapitulerat? Värffningskostnaden för hvarje anvärfd karl i medeltal under åren 1878—1883? Huru många hafva permitteringsdagarne varit under åren 1878—1883 och huru många skulle de varit om de permitterades antal ständigt uppgått till det högsta medgifna?» Efter att noga hafva öfvervägt och sammanställt dessa inkomna uppgifter samt dessutom uppställt en jemförelse mellan antalet bestraffningar under olika tjänstår, var det icke svårt att finna, att förbättringarne skulle söka ernås derigenom att kort tjänstetid infördes på samma gång som lönevilkoren förbättrades samt derigenom att tvångspermittering infördes, d. v. s. att till rekapitulanter ej antoges andra än dem, som befälet ansåg dugliga och som derjemte hade skaffat sig sådan sysselsättning mellan exercistiderna, att man vid regementena kunde utan risk bibehålla dem i rullorna.

Men detta allt ansåg jag och anser fortfarande vara så tillräckligt tydligt omtaladt och framhållet i anförandet till statsrådsprotokollet, och jag skulle icke ens hafva begärt ordet för att deltaga i diskussionen, om icke dels i en reservation mot Stats-Utskottets förslag hade förekommit, att reservanten ansåge framgången af förslaget något oviss, och dels några yttranden under diskussionen förra gången här hade blifvit fälda, hvilket jag anser mig skyldig att till granskning inför Kammararen upptaga. Det förekommer i ett anförande, som jag för öfrigt icke tror mig behöfva länge uppehålla mig vid, att man icke har rättighet att antaga, att folket blir bättre, om de få bättre betaldt, och att ej heller den kortare tjänstetiden komme att verka detta, äfven om man släpper folket så fort de genomgått behöfliga skolor m. m. Jag behöfver icke vederlägga dylika yttranden, ty det säger sig sjelf, att om manskapet i allmänhet endast qvarhålles i tjänstgöring under skolornas genomgående, så kommer detsamma att återgå till de borgerliga sysselsättningarna betydligt förbättradt i stället för försämradt, såsom nu ofta kan blifva fallet. Jag har aldrig hört att undervisning försämrar folk; all erfarenhet talar häremot.

Hvad ovissheten i afseende på förslagets framgång angår, tror jag att reservanten ansett orsaken dertill böra sökas i svårigheten att få rekapitulanter samt erhålla tillräckligt mycket folk. »Medeltjänstetiden uppgår icke till 4 år, och nu skall denna uppdrivas till 6 års medeltjänstetid», säger reservanten från Stats-Utskottet på ett ställe; vidare på ett annat: »ej en bland 10 rekapitulärer», »då kapitulationen är uttjent, vill han ej förnya sin förbindelse», m. m. Hvad säga nu uppgifterna, som inkommit från de olika värffvade regementena i detta fall? Först och främst synes det mig, att för

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.

(Forts.)

hvar och en, som kan räkna, bör det vara klart att, om medeltjenstetiden vid pontonierbataljonen, såsom det nämndes, »ej uppgår till 4 år», men medeltiden vid hela den värfvade armén är 5,96 år, måste tjenstetiden vid andra värfvade regementen vara mer än 5,96 år; om siffran nemligen vid vissa corpser faller under medeltalet, måste den på andra ligga öfver. Så gör den också: vid ett artilleriregemente uppgår medeltjenstetiden till mellan 7 och 8 år, vid Kronprinsens husarregemente till mellan 6 och 7 år och vid andra regementen visserligen under men närmare 6 år. Men de förhållanden, på hvilka det beror huru vida folket gerna vill rekapitulera eller icke, de äro icke patenterade för den ena eller andra corpsen, utan de hvilas på en del omständigheter, hvilka, då vilkoren i afseende på aföning och beklädnad äro lika vid alla de värfvade regementena, kunna och böra beaktas och tillämpas med samma resultat vid den ena corpsen så väl som vid den andra.

Jag återkommer nu till de inlemnade uppgifterna. Vid Vendes artilleriregemente med en numerär af 1,119 man hafva under de sista åren 429 man rekapitulerat, och förra vintern tjente 194 qvar, som varit i tjenst öfver 5 år, samt 382 som tjent öfver 3 år; detta ehuru under tiden sedan 1878 *icke någon anvärfning skett på längre tid än 3 år*. Det synes således vara ganska lätt att få rekapitulanter vid detta regemente. Vid Göta artilleriregemente med en numerär af 1,202 man hafva under tiden från 1 November 1878 till 1 November 1883 kapitulerat på 3 år 1,127, på 4 år endast 112 och på 6 år 3 man, men 521 man hafva rekapitulerat; den 1 November 1883 funnos qvar 106 och 196 man, som tjent öfver respektive 5 och 3 år. Vid Svea artilleriregemente med en numerär af 1,142 man hafva de anvärfvade varit: på 3 år 642, på 4 år 711 och på 6 år 1 man. Inga uppgifter finnas på hela antalet rekapitulanter, men vid den nämnda tiden år 1883 funnos qvar 50 man, som tjanat öfver 5, och 172 som tjanat öfver 3 år. Vid Kronprinsens husarregemente med en numerär af 600 man hafva under samma tid på 3 år anvärfvats 395, på 4 år 9 och på 6 år 74 man, 143 hafva rekapitulerat och 1883 funnos qvar 149, som öfver 5, och 117 man, som öfver 3 år varit i tjenst, eller af 600 man ett antal af 266 som tjent öfver 3 år. I allmänhet hafva regementena afslutat de flesta värfningskontrakt på tre år; ett märkligt undantag bildar dock i detta fall pontonierbataljonen, der under 1878—1883 264 man kapitulerat på 3 år, 327 på 4, 10 på 5 och 4 på 6 år. Endast 16 man hafva rekapitulerat och vid slutet af ofvannämnda tid funnos endast 11 man, som varit öfver 5 år, och 60, som varit öfver 3 år i tjenst, dessa till stor del således 4-års kapitulanter. Jemför jag nu den första anvärfningstidens större eller mindre längd och dess synbara inflytande på rekapitulationen, befinnes af uppgifterna om Vendes artilleriregemente, att *ingen* der första gången anvärfvats för mer än tre års tjenstetid och att många der rekapitulerat, under det att vid pontonierbataljonen, med dess öfvervägande

första anvärfning på 4 år, endast 16 hafva velat förlänga tiden för sin anställning. Skulle jag draga någon slutsats deraf, vore det den, att ju kortare den första anvärfningstiden är, desto mera sannolikhet finnes att rekapitulaternas antal blir större. Då den värfvade soldaten ej varit längre i tjänst än 2 år och derunder varit sysselsatt i skolorna, och han sedan erbjudes sådana lönevillkor för rekapitulation, som uppgå till 50 procent mer än de permitterade nu åtnjuta, så förstår jag icke, hvarför han icke skulle försöka få lätt förtjenta inkomster på den vägen. Men äfven om man antager det värsta, d. v. s. att ingen skulle finnas, som ville rekapitulera, ja, då stå vi inför det fallet, att för samma summa som nu räcker för 6 års tid, hvaraf 2 år användas i skolorna och 4 år till mer eller mindre långa repetitionsöfningar, kan ett större antal rekryter sättas in i skolorna samt inöfvas, och det förstår hvar och en, att detta i förening med en värnpligtslag, som stadgar upptagandet i rullorna till 32 års ålder af före detta stamsoldater, skulle vid krigstillfälle medgifva mobilisering af en i möjligaste måtto duglig och för våra förhållanden stor fältstyrka, en styrka, som kan blifva mer än dubbelt så stor som fredsstyrkan. Detta måtte väl vara stora fördelar hos systemet.

Finnes det emellertid någon, som kan säga, att han icke tror, att genom antagandet af detta system moralen hos de värfvade trupperna skulle förbättras, säge han det rent ut och söke deri ett skäl för afslag, men om ingen kan förfäktat en sådan åsigt, tror jag, att det är allas skyldighet att försöka få detta system i gång. Hufvudmotivet för dess antagande eller förkastande bör ju sökas deruti, huru vida moralen hos de värfvade trupperna derigenom förbättras eller icke.

Det finnes äfven en andra sida, hvarifrån det är nödvändigt att taga denna fråga i betraktande, och det är den ekonomiska sidan. Att direkta besparingar skola uppkomma är angifvet, och de herrar, som tvifla på dessa besparingars storlek, vill jag påstå icke hafva sett de tabeller, som lemnats för hvarje regemente och som uti Stats-Utskottet varit tillgängliga. Hafva de sett dem, men i alla fall påstå att besparingar ej uppkomma, måtte de hafva mycket svårt att förstå äfven de tydligaste beräkningar.

Direkta besparingar uppkomma således genom det angifna systemets tillämpning, men det finnes äfven ett annat sätt — visserligen indirekt — att kunna åstadkomma dylika, och det är genom att borttaga otillättna utgifter. Så länge värfvade armén underhölls på passevolans var det icke svårt att erhålla permittenter. När sedan passevolansen upphörde, framlade Kongl. Maj:t för Riksdagen ett förslag till stat för hvarje regemente — de ännu gällande staterna — hvari äfven finnes upptaget, huru många må permitteras mellan exercistiderna. Med beräkning af detta antal permittenter äro staterna uppgjorda samt äfven beräkningarne för bestämmandet af mathållnings och beklädnadsanslagen, m. fl. anslag. Visserligen an-

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

*Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.*

(Forts.)

höll Riksdagen, att permittenternas antal icke skulle inskränkas så mycket som Kongl. Maj:t gjort, men Kongl. Maj:t ansåg ej, att afseende derå borde fästas, utan bestämde »att permitteringens storlek mellan exercistiderna finge af regementschefen bestämmas, dock inom vissa för hvarje regemente särskildt angifna gränser», och dessa gränser äro fastställda i staten. Huru förhålla sig då dessa till det föreliggande förslagets bestämmelser i afseende på permitteringen? Vid hästgardet äro permittenternas antal nu 100; enligt det föreliggande förslaget skulle de uppgå till 96; det är således i det närmaste samma antal. Vid Svea garde är det nu 194 och det skulle blifva 198; vid Andra gardet på samma sätt. Vid fortifikationen är antalet nu bestämdt till 420, men enligt detta förslag skulle det endast blifva 360. Det är egentligen vid artilleriet och Kronprinsens husarregemente, som antalet i nämnvärd grad komme att förökas, och det är endast derigenom, som så stora besparingar kunna uppkomma. Denna sida af saken förtjenar att beaktas, ty genom det nuvarande systemets bibehållande kommer — om icke permittenternas antal hålles uppe i likhet med beräkningarna i staten — dels mathållningsanslaget att öfverskridas — detta är ett förslagsanslag, och hvarje Riksdag har tillfälle att se att det äfvenledes blifvit öfverskridet — dels äfven, hvad som värre är, beklädnadsanslaget icke att räcka till. På flera regementen har man i detta afseende gått så till väga, att man visserligen hållit de munderingar, som skola finnas till dagligt bruk, men en mängd persedlar, som äro nödvändiga för en fältutrustning, finnas deremot icke. Andra corpser komma in till Kongl. Maj:t och klaga, att det icke går i hop, att det erfordras för beklädnadens upprätthållande ett årligt tillskott. Kongl. Maj:t har hittills haft medel dertill, men det kan ju hända att besparingarne tryta, och huru skall det då ställas? Förut har af en krigsminister den anvisningen blifvit gjord: »håll vakanser till dess bristen blir fylld», men jag undrar om det icke är bättre att i tid anordna, så att det blir flere permitterade i stället för att hålla flera vakanser.

Vid det nuvarande permitteringssystemet tror jag äfven det förtjenar tagas i betraktande, att så länge icke någon på grund af kontrakt eller lagbestämmelser är tvungen att taga permission, så länge kommer icke heller någon tjänstgöringsskyldig, vare sig bland befälet eller bland kamraterna, att öfvertala de andre att taga permission och söka arbete utom tjänsten. Ju mer folk det blir i tjänstgöring, ju mindre betungande är vakttjänstgöringen, utgående handräckningar m. m. Och ju mer man förbättrar tillståndet vid de värfvade regementena, desto mindre antal lockas att söka dagligt arbete på samma gång som permission. Permittenternas antal har också minskats år efter år, och kan det vara skäl att bibehålla ett system, som lockar till sysslolöshet och dagdrifveri?

Ännu en sida af saken, som äfven är en besparingsfråga, ber jag att få framhålla. Det står på dagordningen att bygga kaserner för

Göta artilleriregemente och Kronpriusens husarregemente i Malmö. Det är icke så lätt i allmänhet att af Riksdagen få anslag till dylika byggnader, men det ställer sig troligen ganska olika i detta hänseende, om jag för Göta artilleriregemente, som har vinterqvarter i Göteborg men under sommarexercisen och målskjutningsöfningarne ligger i läger, skall bygga en kasern för 1,000 man eller en dylik för 4 à 500. Det är ju tydligt att det skall blifva en betydlig besparing, om man här vid lag finge rätta sig endast efter den styrka, som enligt det föreliggande förslaget skulle läggas i skolorna. Sak samma då man kommer till byggnadsfrågan i Malmö. Huru jag ser saken, är det så många fördelar, som tala för systemet, att jag icke kan annat än önska dess genomförande, och jag kan ju rosa det samma, ty det är för öfrigt icke jag, som uppgjort det. Det är uppgjort af en mängd sakkunniga personer, med lång militärisk tjenstgöring bakom sig och derpå grundad erfarenhet, så väl om indelta som värfvade trupper, så att icke heller är man befogad att säga, att det är blott grundadt på teorier och icke på fakta, hemtade från praktisk erfarenhet.

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

Vid slutet af detta anförande gäfvo många bland Kammarens ledamöter sitt bifall till känna.

Herr Thyselius: Efter hvad mig synes, kan det icke lida något tvifvel att, om och när Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet finner tiden inne att till antagande framlägga de grunder i afseende på rekrytering, tjenstetid, aflöning och utbildning m. m. vid de garnisonerade regementena, hvilka af honom förut blifvit angifna, Kongl. Maj:t icke skall underlåta att med hänsyn till de starka, viktiga och i så många hänseenden tilltalande skäl, som derfor blifvit anförda, taga denna fråga under nådigt öfvervägande och deråt egna all den uppmärksamhet, hvaraf den onekligen är förtjent, och detta utan något af Riksdagen derfor lemnadt förord. Men då emellertid fråga vid riksdagen blifvit väckt om meddelandet af ett så beskaffadt förord, i det att Stats-Utskottet tillstyrkt en skrifvelse derom, hvilken är af Andra Kammaren redan bifallen, skulle det kan hända kunna tolkas, som om Första Kammaren hade några anmärkningar i sak att framställa, derest den icke också lemnade sitt bifall till hvad som är föreslaget och af Medkammaren antaget. För min del tror jag icke att några så beskaffade skäl äro för handen, och då här är fråga om förslagets tillämpning endast på de garnisonerade trupperna, men detsamma alldeles icke berör den i Riksdagen ännu stridiga frågan om bästa sättet för stamtruppens organiserande, har jag föreställt mig att det bästa vore, om Kammarens instämde i Medkammarens beslut och bifölle Stats-Utskottets förslag, hvarpå jag får anhålla om proposition.

Detta yttrande mottogs med bifallsrop.

Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.

(Forts.)

Herr Casparsson: Då Första Kammaren återremitterade denna punkt, skedde det med den uttryckligen angifna afsigten att få en utredning. Att lemna sådan tillhör i första rummet den afdelning af Stats-Utskottet, som har att behandla saken, men då frågan återkom från afdelningen, skedde det i samma skick, hvori den förra gången för Kammaren förelåg. Jag gjorde i Stats-Utskottet anmärkning, när betänkandet dit inlemnades, men att tänka på ett uppskof eller återremiss till afdelningen var detsamma som att försöka återhålla stormvinden — dertill var ingen möjlighet. Jag har därför för egen del och på enskild väg sökt anskaffa de upplysningar i frågan, som varit möjliga att erhålla, och i det fallet vändt mig till personer med fackkunskap, af hvilkas betänkligheter jag ber att få gifva Kammaren del.

Dessa betänkligheter röra till en början *möjligheten* att anskaffa stammen. Enligt förslaget skulle karlen antagas på två år och sedan rekapitulera på 1, 2 eller högst 3 år, men ingen icke befördrad skulle tillåtas qvarstå längre än till 31 års ålder, och endast 15 procent af hela nummerstyrkan skulle få utgöras af manskap, som tjenat längre än 6 år. Den nuvarande kapitulationstiden är 3 till 6 år, och en del af manskapet tjenar qvar till pensionsåldern: 40 lefnads- och 20 tjenstår. Med antagandet af det nya förslaget skulle en större omsättning bland manskapet ega rum, och det är också en af hufvudtankarna deri. Redan nu är det svårt att verkställa rekryteringen; man har nödgats nedsätta antagningsåldern till 18 år, och i landsorten har jag till och med sett värfningsplakat anslagna, att ynglingar på 17 år antagas. Frågar man personer, väl förfarna med värfningsförhållandena, får man till svar: »det är på 18-åringar vi lefva», naturligtvis endast i fråga om rekryteringen; äfven i fråga om den fysiska utbildningen har man nödgats nedsätta sina anspråk, hvarom en blott okulär besigtning kan öfvertyga. Af det utlåtande, som af dåvarande chefen för Generalstaben den 8 December 1876 afgafs, framgår att af hela den dåvarande värfvade arméns styrka, 7,006 man, utgjorde vakanserna 1,793 nummer eller 25,6 procent. Vid ett af artilleriregementena var något mer än hälften af nummerstyrkan vakant; och af artilleriets hela nummerstyrka, 3,646 man, voro 1,150 nummer vakanta. Den af 1871 års Riksdag beslutade uppsättningen af nya batterier hade ännu år 1876 icke kunnat effektueras i brist på folk. Det är sålunda en ganska allvarsam sak att söka åstadkomma en raskare omsättning och dermed en större årlig rekrytering. Det är, säger man, de bättre lönevilkoren, som skola verka till ett godt resultat. Hvilka äro då dessa lönevilkor? Statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet har föreslagit, att i värfningspenningar och lega skulle tilldelas hvarje man ett belopp af *högst* 80 kronor. Nu veta vi att värfningen tillgår på det sättet, att enär tillgången i Stockholm är alldeles utsinad, såsom för närvarande, måste värfvare utskickas till landsorten för att der skaffa folk. Han erhåller för anskaffandet samt i ersättning för resekost-

nader en så kallad »dusör» för hvarje anskaffad karl af 25—40 kronor, stundom deröfver, men i medeltal 35 kronor. Drager man dessa 35 från de föreslagna 80, återstår en summa af 45 kronor, eller 22,50 kronor pr år, och det kan man icke säga är frestande i våra tider. Men det är den högre årslönen, som skall ersätta detta! Årslönen utgör 10 kronor i månaden och således vid artilleriet, kavalleriet och fortifikationen 120 kronor om året, för de öfriga värfvade regementena uppgår den blott till 80 kronor för året. Lägger man till dessa siffror 22,50, som legan utgör, blir den årliga lönen vid specialvapnen 142,50 och vid gardena 102,50 kronor. Det är icke fullt så mycket, som en vanlig dränglön för närvarande utgör. Jag tror icke heller att dessa belopp innebära en så stor frestelse.

Beträffande utbildningen vågar jag äfven hysa tvifvelsmål. För mig är uppgifvet, att det vid artilleriet åtgår 2½ å 3 år för åstadkommandet af en fullständig utbildning. Enligt detta förslag skulle rekrytskolan genomgå under första och korporalskolan under det andra året. Men det ligger i sakens natur, att då blott rekryter och batterihandverkare komma att hållas i ständig tjenstgöring, så måste under korporalskolans genomgående karlen användas till kommanderingar inom kasernen, stalltjenstgöring och dylikt, så att utbildningen derigenom förhindras och försinkas. Utaf dessa skall man nu utbilda nödigt underbefäl. Då de genomgått skolorna, hafva de i regeln uppnått 20 års ålder, och dessa 20-åringar skola då utgöra stam eller underbefäl för den beväring, som i stammen insättes. Vid en mobilisering hafva beväringssynglingarne uppnått 23 års ålder. Således kommer en betydlig del af stammen att vara yngre än beväringen, som den skall leda.

Vidare har talats om den så kallade »tvångspermitteringen». Det är en ny term, som i sig sjelf innebär en motsägelse. Är meningen att manskapet skall kunna tilltvinga sig permission, då må uttrycket vara berättigadt, men skall befälet kunna tvinga manskapet, som väl är meningen, då är benämningen lika oegentlig, som t. ex. en fyrsidig triangel. Meningen vore väl, att den värfvade karlen skulle genom kontrakt tillförbinda sig att, sedan han fått sin nödiga utbildning under 2 års tid, åter inställa sig till en årlig tjenstgöring af 30 dagar under de närmast följande åren. Då återstå, såsom nyss nämndes, svårigheterna att få tag på dem. De anvärfvade återgå till sina hemorter och spridas öfver hela landet, och huru skall man då få rätt på dem; och att på så ovissa omständigheter basera möjligheten att vid krigsutbrott kunna mobilisera specialvapnen, anser jag i hög grad vådligt.

Dessa äro de betänkligheter, som jag efter inhemtandet af upplysningar genom sakkunniga personer kommit till. Men, såsom jag förra gången hade äran anföra, hufvudsakliga skälet, hvarför jag reserverat mig mot skrifvelsen, var konstitutionella betänkligheter. Jag tror icke att det finnes många i denna Kammare, som icke anse

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

Om ändrade
grunder för
rekrutering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.

(Forts.)

att en *regerande Riksdag* skulle vara en olycka. Men själfkänedom är en svår sak, och det förvånar mig blott, att man ej inser, att vi med stora steg marschera i den riktningen, och att den föreslagna åtgärden är ett steg i denna riktning. För mig är detta fullkomligt klart. Jag anser det opåkalladt af Riksdagen att sålunda ingripa i en organisationsfråga, som är öfverlemnad åt Kongl. Maj:t afgörande. Så mycket mer har jag blifvit befast i denna åsigt genom hvad chefen för Landtförsvarsdepartementet nyss anförde och som står i fullaste öfverensstämmelse med hvad han till statsrådsprotokollet anförde. Vid föredragning inför Kongl. Maj:t yttrade han: »Vid dessa förhållanden, och då Eders Kongl. Maj:t beslutat att för 1885 års Riksdag framlägga förslag till ny värnpligtslag, hvars bestämmelser, på sätt förut blifvit antydt, måste i vissa afseenden ega inflytande på föreskrifterna rörande stamsoldaten och särskildt i fråga om hans tjenstetid, samt Eders Kongl. Maj:t derjemte, i enlighet med min här förut gjorda hemställan, torde vilja till Riksdagen framställa förslag om beviljande af medel till uppsättande af fästnings- och positionsartilleri med organisation och tjenstgöringsförhållanden öfverensstämmande i allo med den af mig nu närmare utvecklade plan, synes mig att i afvaktn på afgörandet hos Riksdagen af nämnda två frågor Eders Kongl. Maj:t nu lämpligen borde låta anstå med fattande af *definitivt* beslut i det här föreliggande ämnet.»

Då han således själf uttryckligen sagt, att de nämnda frågornas afgörande bör föregå, innan Kongl. Maj:t fattar definitivt beslut i denna fråga, hemställer jag, om det icke vore från Riksdagens och speciellt från Första Kammarens sida fullkomligt obehöfligt och opåkalladt att, innan frågorna äro afgjorda, nu genom en skrifvelse göra något uttalande; och hvad Konungens beslut i denna fråga beträffar, finnes det äfven klart och tydligt angifvet i protokollet, då det heter: »Hvad chefen för Landtförsvarsdepartementet sålunda i afseende å regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, äfvensom i öfrigt, yttrat, tillstyrkt och hemställt, täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkande af Statsrådets öfrige ledamöter, i nåder bifalla och gilla.» Således är principen af Hans Maj:t Konungen gillad och godkänd, och vid sådant förhållande kan jag icke finna någon nödvändighet, att Riksdagen nu dertill lemnar sin sanktion. Ty jag uppfattar saken så, att det är *Konungen*, som skall lemna sin sanktion till hvad Riksdagen beslutar, och icke *Riksdagen*, som skall sanktionera Konungens beslut. Jag kan icke annat finna än att meningen är, att Riksdagen skall härutinnan dela ansvaret med Konungens ansvarige rådgifvare. Om de fördelar, chefen för Landtförsvarsdepartementet framhållit såsom följderna af förslaget antagande, verkligen realiseras, blefve visserligen detta ansvar icke tungt att bära, men jag tror i alla händelser, att det icke finnes något skäl för Riksdagen att göra ett opåkalladt uttalande, hvarför jag af fullaste öfvertygelse yrkar afslag på den föreslagna skrifvelsen.

Äfven detta anförande framkallade bifallsyttringar.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Falck, Helmer: Då Stats-Utskottets utlåtande i denna punkt förra gången förevar till behandling i Kammaren, tog jag mig friheten yrka afslag å densamma. Jag gjorde detta utan att på minsta sätt yttra mig öfver de grunder till förändrad organisation af värfvade armén, som innehållas i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet den 12 Januari innevarande år. Mitt yrkande afsåg endast den *skrifvelse* i ämnet, som Stats-Utskottet föreslagit. Jag ansåg denna skrifvelse obehöflig och opåkallad. Jag ansåg den *obehöflig*, derför att det står i Kongl. Maj:ts befogenhet att vidtaga ifrågavarande förändringar i den värfvade arméns organisation utan att derom inhemta Riksdagens mening. Denna min uppfattning har nyss blifvit bekräftad af statsrådet och chefens för Landtförsvarsdepartementet anförande, och detta skäl qvarstår således vid sin fulla kraft.

Jag yrkade derjemte afslag, derför att skrifvelsen vore *opåkallad*. Den måste så anses, då i ämnet icke föreligger någon Kongl. proposition, ej heller någon motion. Då ej i detta afseende inträffat någon förändring, sedan frågan förra gången behandlades inom Kammaren, torde således äfven detta skäl fortfarande ega giltighet.

Jag erinrar derjemte, att denna fråga af chefen för Landtförsvarsdepartementet blifvit satt i samband med åtskilliga andra förslag, som nyss af den föregående talaren omförmäldes, nemligen organisation af fästnings- och positionsartilleri samt antagande af ny värnpligtslag. Dessa frågor äro ännu icke af Riksdagen afgjorda, och med visshet kan i denna stund icke förutses, *huru* de blifva afgjorda. Äfven denna omständighet talar således för att icke nu, i förtid, aflåta en sådan skrifvelse, som är i fråga.

Då jag således icke finner, att, sedan förra gången frågan var före, något tillkommit, som i minsta mån gör denna skrifvelse mer nödvändig än då, eller mer befogad, inskränker jag mig till att förnya mitt yrkande om afslag på Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Friherre von Kræmer: Stats-Utskottet, och särskildt den afdelning som först behandlade denna fråga, har af en talare fått uppbära förebräelser, derför att det icke ställt sig till efterrättelse Kammarens beslut förra gången denna fråga förevar. Det yttrades nemligen då, såsom han riktigt anförde, något om önskvärheten af att få en närmare utredning och att det var för detta ändamål som återremiss påyrkades. Men jag får hemställa till den ärade talaren, om man icke i Stats-Utskottet och dess afdelningar, lika väl som eljest i Riksdagen, måste först och främst rätta sig efter

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.

(Forts.)

grundlagens föreskrift. Grundlagens föreskrift är i detta fall, efter mitt förmenande, fullkomligt tydlig. I 63 § Riksdagsordningen heter det: »stanna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut» etc. Andra Kammaren har i frågan fattat beslut; Första Kammaren har blott uppskjutit sitt beslut i saken och återskickat den till Utskottet. Utskottet har således, efter mitt förmenande, grundlagsenligt ej kunnat handla på annat sätt än att uppmana Första Kammaren att fatta beslut. För att dock i någon mån gå den inom Första Kammaren uttalade önskan till mötes, har afdelningen, ehuru, jag erkänner det, med en viss känsla af att den möjligen ändå icke handlat alldeles rätt deri, i det längsta uppskjutit afgörandet, åtminstone till dess diskussionsprotokollen hunnit inkomma. Af dessa protokoll har afdelningen tagit kännedom, men i alla händelser kunde, enligt grundlagens bud, Utskottets hemställan ej blifva annorlunda, än det som nu föreligger.

För öfrigt måste jag till en viss grad upprepa hvad jag sade, då frågan förekom förra gången. Det är egendomligt, att man skall från någondera sidan motsätta sig en tillstyrkan af den föreslagna skrifvelsen. Såsom jag nämnde, får man nu höra samma bevisföring, som användes, då det stora slaget levererades om det sista organisationsförslaget. Den ena sidan framhåller, att soldaterna, som på detta sätt skulle åstadkommas, blefve mycket bättre än de nuvarande värfvade, och de uttjenta bland dem en i alla händelser utmärkt reserv, under att å den andra sidan oupphörligen framhålles, att de icke skulle kunna anskaffas och föga komme att skilja sig från de nuvarande värfvade soldaterna i moraliskt värde; i dag har en talare till och med yttrat, att de ej skulle blifva annat än »hamnbusar». Andra sidan säger, att det blir förträffligt folk. Dessa påståenden förekommo, såsom jag säger, vid den stora striden, och i dag hafva de i smått återupprepats. En talare har i dag, nemligen från statsrådsbänken, på det nogaste utvecklat de fördelar, som genom reformplanen skulle vinnas, samt framhållit såsom sin fasta öfvertygelse, att resultatet skulle blifva förträffligt i alla hänseenden. Likväl vill jag i förbigående anmärka, att påståendet om att förslaget hade stöd icke blott i teorien utan äfven i praktisk erfarenhet icke af den nämnde talaren rätt afgörande bevisades; ty den »praktiska erfarenhet», som han omtalade, bestod, enligt hans ord, i »utlåtanden». Utlåtanden kunna nog vara bra, men att tillerkänna dem namn af praktisk erfarenhet, när de angå oförsökt förslag, tror jag ändå ej går an.

En annan talare åter hörde vi nyss påstå, att manskapet dels ej skulle kunna anskaffas, dels tviflade han på möjligheten att utbilda detsamma under den korta föreslagna tiden. Utbildningen kräfver för närvarande vid artilleriregementena, enligt honom meddelade uppgifter, 3 år, och det vore således alldeles för kort, då den nye soldaten i allmänhet skulle erhålla en utbildning af endast 18

månader. De komme att såsom stamsoldater vara alldeles för unga, då de äldre klasserna af beväringen vore betydligt äldre. Slutligen vore det vid krigstillfälle icke möjligt att få rätt på de uttjente — den så mycket omtalade stamreserven. Dessa påståenden stå således ännu i dag fullkomligt lika ovederlagda mot hvarandra. Då denna fråga i alla fall måste vara afgörande, då försvarets ombildning i större skala förekommer, hvarför skulle man då förhindra en verkligt praktisk utredning, icke blott grundad på utlåtanden angående projektet, utan på dess tillämpning i verkligheten.

Cooper har skrivit en berättelse, kallad: »Spionen på neutrala området». Det är en liten sådan skrift, som Stats-Utskottet här författat, och om Första Kammaren vill tillåta att skriften afgår till sin bestämmelse, så är jag öfvertygad om att den deraf föranledda rekognosceringen på det neutrala området, de garnisonerade truppernas område, skall skaffa oss en erfarenhet af ovärderlig betydelse, när i framtiden ett förslag till försvarets i dess helhet omordnande åter förekommer.

Mycket skulle vara att ytterligare tillägga, men tiden är långt framskriden, och jag vet icke om jag misstager mig, men det förefaller mig, som om stämningen i Kammaren vore sådan, att ytterligare ordande i frågan är öfverflödigt, och att jag kan, utan att våga för mycket, förutsäga att de nya soldaterna i dag komma att vinna sin första seger! Jag vill därför icke uppehålla med ett längre anförande, utan anhåller blott om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag skall söka att fatta mig mycket kort. Jag har nemligen redan, när denna fråga förra gången förevar i denna Kammare, i sak uttalat hvad jag tänker om förslaget särskilda bestämmelser. Jag uttömde visserligen icke frågan i detta hänseende, utan det skulle kunna vara en stor och rik efterskörd att göra; men jag vill förbigå detta och nu endast nämna, att vid nämnda tillfälle, då jag hade ordet, jag resumerade mina anmärkningar mot förslaget i sak sålunda, att jag ansåg att »hela den princip, som ligger till grund för dessa departementschefens rekryterings- och öfriga förslag, den är förkastlig: *emedan* den tvingar soldaterna att efter endast 2 års tjenstgöring blifva så godt som dag- eller lösdrivare; *emedan* den ej rätt skulle vårda sig om att behålla äldre soldater med full kraft för krigets pröfningar och mödor; *emedan* de förespeglade besparingarna torde blifva ovissa, men rekryteringspenningen vida öfverstiga hvad Herr Departementschefen kalkylerat; och slutligen *emedan* svårt blir att, under de föreslagna villkoren, erhålla annat än mindre godt folk.»

Läser man det statsrådsprotokoll, som rör denna fråga och är bifogadt Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, finner man, och det har redan af åtskilliga talare blifvit anmärkt, att departementschefen beder Kongl. Maj:t att icke definitivt afgöra denna fråga förr än de stora frågorna rörande en

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

*Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.*

(Forts.)

ny värnpligtslag och i sammanhang dermed uppsättandet af fästnings- och positionsartilleri m. m. blifvit af Riksdagen afgjorda. Äro nu dessa frågor afgjorda inom Riksdagen? Nej, det återstår att derom fatta ett definitivt beslut genom gemensam votering och, hvad värnpligtslagen beträffar, har det blifvit gjordt ett försök till sammanjemkning, som vi snart hafva att förvänta från Lag-Utskottet. Men går nu Lag-Utskottets försök till sammanjemkning i samma riktning, som chefen för Landtförsvarsdepartementet tänkt sig? Nej, det gör det ju icke, utan det är en så stor skilnad, att, hvilket bestämda svar Riksdagen än måtte lemna i fråga om värnpligtslagen, kan det aldrig tjena till underlag för det förslag, som Herr Departementschefen framställt till Kongl. Maj:t beträffande de garnisonerade truppernas rekryterings- och permitteringsförhållanden m. m. Der afses att uttjenta stamsoldater skulle, så länge de i följd af sin värnpligt qvarstode i beväringen, tillhöra dess första uppbåd, så att de, när detta uppkalades, skulle finnas att tillgå för landets försvar i samma uppbåd. Detta har delvis redan blifvit af Riksdagen underkänt, och sålunda äro derigenom de betingelser borttagna, på hvilka chefen för Landtförsvarsdepartementet stödt detta förslag för att sålunda få en reserv af uttjenta stamsoldater. Det kan verkligen icke tjena till mycket att göra nya anmärkningar mot förslaget i sak. Utgången är i denna Kammare ingalunda tvifvelaktig, men för att jag för min del åtminstone måtte vara fredad från att hafva bidragit till den sannolika utgången, får jag anhålla, att det nu ifrågavarande förslaget af Stats-Utskottet i dess betänkande N:o 41 af Kammaren så uppfattas, att Första Kammaren icke måtte dela det beslut, som Andra Kammaren i denna fråga fattat.

Herr vice Talmannen: Då jag yttrade mig i denna fråga vid dess förra föredragning, har jag ansett mig böra äfven nu säga några ord. Jag ber först att få försäkra, att jag på det lifligaste sympatiserar med statsrådet och chefens för Landtförsvarsdepartementet önskan att förbättra moralen hos de värfvade trupperna och visserligen icke vill söka förhindra något förslag, som afser ett så obestriddigen godt och nyttigt ändamål. Ja, jag går i det fallet så långt att, om Herr Statsrådet här hade förklarat att, sedan frågan genom Stats-Utskottets förslag till skrifvelse blifvit bragt under Riksdagens handläggning, han skulle, om denna skrifvelse icke blifvit af Riksdagen godkänd, dragit i betänkande att inför Kongl. Maj:t fullfölja sina förslag, så skulle jag hafva subordinerat min uppfattning under denna förklaring och icke framställt något yrkande i saken, men om jag icke alldeles missförstått statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet, har han tvärt om uttryckligen förklarat, att förändringen ligger inom det administrativa området. Han har yttrat, att han ansåge det vara en skyldighet att meddela planen till Riksdagen, emedan det torde föranleda förändringar i anslagen, men han har tillika yttrat, att de till äfventyrs blifvande tillökningarna i

vissa anslag under några år skulle kunna med besparingarna bestridas. Följden är den, synes det åtminstone mig, att utgången af skrifvelseförslaget icke skulle i någon mån behöfva inverka på ärendets behandling inför Kongl. Maj:t, och, när så är förhållandet, kan jag ju icke annat än se saken uteslutande från Kammarens synpunkt och från en allmän politisk synpunkt. I afseende på *Kammarens ställning* förefaller det mig då som om det för Kammaren vore föga lämpligt att besluta en skrifvelse, som icke innefattade annat än en begäran, att Kongl. Maj:t skall lyssna till sin rådgifvares råd. Det förefaller mig vidare, som om det vore mindre välbetänt af Kammaren att på detta sätt taga om hand utgången af ett förslag, som statsrådet sjelf betecknat såsom ett försök. Det synes mig, som om det skulle vara vida lämpligare att öfverlemna ansvaret för fullbordande af detta försök åt den, som vederbör, i synnerhet som han är den, som obestriddligen är närmast i tillfälle att bedöma frågan, närmast att se till att den får en lycklig utgång. Men äfven från *politisk synpunkt* synes det mig som det icke skulle vara väl beräknadt att bifalla denna skrifvelse. Skrifvelsen har tillkommit på det sätt, att statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet gjort ett meddelande, i formen endast afsedt för Kongl. Maj:t, men hvilket, derigenom att det blifvit intaget i det protokoll, som åtföljer statsverkspropositionen, blifvit meddeladt Riksdagen. Nu kan det ju hända, att Konungens rådgifvare äfven en annan gång gör sådana meddelanden. Vid detta tillfälle vill det synas, som om det skulle vara för statsrådet välkommet eller åtminstone icke obehagligt, om Riksdagen biträdde den af Stats-Utskottet föreslagna skrifvelsen, men en annan gång, sedan prejudikatet att aflåta skrifvelser till Kongl. Maj:t med anledning af i statsrådsprotokollet förekommande meddelanden blifvit praxis, kan Utskottet föreslå och Riksdagen besluta att skrifva och anhålla, det Kongl. Maj:t för ingen del måtte göra det statsrådet föreslagit. Det ena liksom det andra är, enligt mitt förmenande, lika olämpligt, och därför kan jag icke annat än fortfara i mitt yrkande om afslag å ifrågavarande skrifvelseförslag.

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

Detta anföraende mottogs med bifallsrop.

Grefve Sparre: Då denna fråga förekom i Stats-Utskottet, hörde jag till deras antal, som yrkade att denna skrifvelse skulle ur betänkanudet utgå. Jag ansåg nemligen icke behöfligt att till Riksdagen framkomma med något särskildt yttrande i saken och fruktade att denna skrifvelse skulle, hvad verkligt förra gången, då frågan förevar, var fallet, framkalla en strid mellan vännerna af 1883 års förslag och dess motståndare. Det föreföll mig, som om en sådan strid under nuvarande förhållanden skulle vara synnerligen olämplig, då jag ansåg att vännerna af det ena förslaget så väl som af det andra nu borde förena sig mot den gemensamme fienden,

*Om ändrade
grunder för
rekrutering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.
(Forts.)*

försvarsnihilismen, och icke genom inbördes strider försvaga försvarsfrågans ställning. Dessa och andra skäl gjorde, att jag sökte hindra att denna skrifvelse skulle komma in i betänkandet; men då nu så skett, måste jag förändra mitt yrkande, ty det är en väsentlig skillnad emellan om skrifvelsen skulle ur betänkandet uteslutas eller om densamma skulle af Riksdagen afslås. Jag måste därför nu påyrka bifall till densamma. Det är visserligen sant att de frågor, som Kongl. Maj:t satt i samband med denna fråga, icke ännu äro slutligen behandlade af Riksdagen, men å andra sidan kan jag icke underlåta att betona att, om från Riksdagens sida ett instämmande sker i de åsigter Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet uttalat om lämpligaste sättet för den värfvade arméns rekrutering och aflöning, innan dessa frågor slutliga afgörande eger rum, detta skulle icke litet inverka på afgörandet af dessa frågor. Den siste ärade talaren anförde, att han ansåg det föga lämpligt att aflåta denna skrifvelse, ty, sade han, »vi skulle deri endast begära, att Kongl. Maj:t ville lyssna till sin rådgifvare». Men detta innehåller icke skrifvelsen; den lyder: »att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke de af statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet i statsrådsprotokollet den 12 Januari 1885 angifna förändrade grunder i fråga om rekrutering, tjenstetid, aflöning, utbildning m. m. vid de garnisonerade trupperna må böra vinna tillämpning så snart och i så vidsträckt mån, som förhållandena kunna medgifva.»

Han anförde vidare att, om prejudikatet vore gifvet, kunde Riksdagen en annan gång må hända skrifva och anhålla, att Kongl. Maj:t icke måtte lyssna till sin rådgifvare. Jag tror det vore lämpligare att tills så sker uppskjuta yrkandet om afslag. Jag hemställer därför om bifall till skrifvelsen och tror, att den går i den rätta riktningen. Då den nu en gång framkommit, skulle ett afslag för Kongl. Maj:t endast se ut, som om Riksdagen icke delade de åsigter Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet uttalat och hvilka delats af Stats-Utskottet.

Herr Carlson, Fredrik: Jag anmälde mig till ordet, därför att så starka inkast blifvit gjorda mot Utskottets förfarande i denna fråga, men sedan tvenne af Utskottets ledamöter talat, har jag icke mycket att tillägga.

Att det skulle medföra någon fara för en regerande Riksdag, om detta förslag antages, kan jag icke finna. Ingenting är vanligare, än att skrifvelser af Riksdagen aflåtats till Kongl. Maj:t. Exempler äro många, att sådana skrifvelser aflåtits, utan att de af Kongl. Maj:t begärts. Här förefans en nära liggande anledning i det ovanliga förhållandet, att ett ärende blifvit i detalj Riksdagen meddeladt, nemligen en fullständig plan till de värfvade truppers aflöning och utbildning. Hvarför skulle Riksdagen då icke kunna yttra sig öfver den sålunda meddelade planen? Skyggade den tillbaka därför, så blefve det en stum Riksdag. Så mycket mera synes mig Riksdagen

hafva anledning att besluta den nu i frågasatta skrifvelsen, som det vid förslagets närmare granskning visar sig, att här fordras en längre tid, innan det kan genomföras, och efter all anledning också en tid, under hvilken det bör förberedas. Dessa förberedelser kunna vidtagas med vida större säkerhet, om Riksdagen har yttrat sig i frågan. Att Riksdagen, när Kongl. Maj:t gillat planen, äfven uttalar sin uppfattning, är ju ingenting olämpligt.

*Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.*

(Forts.)

Det har här blifvit anfördt, att af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet föreslagits, att Kongl. Maj:t skulle dröja med att fatta definitivt beslut, under förklarande, att förslaget vore oskiljaktigt från värnpligtslagen. Men om man fullständigt läser Herr Statsrådets anförande till statsrådsprotokollet, finner man, att han har lagt vikt derpå med särskildt afseende på stamsoldatens tjenstetid, men i öfrigt är planen deraf oberoende; hvad han menar med definitivt beslut, har han tillika förklarat, i det han tillstyrker, att det tills vidare kunde anstå med bestämmelserna angående de detaljerade föreskrifter, som skulle meddelas, äfvensom angående tidpunkten för förslagets genomförande.

Enligt mitt förmenande torde det således icke ligga något olämpligt eller något opåkalladt eller ens något obehöfligt i hvad som här är nästan enhälligt, med endast tvenne reservanters olika tankar, af Stats-Utskottet föreslaget. Icke heller tror jag, att det häraf kan blifva något prejudikat för framtiden.

I sjelfva saken ingår jag icke efter det, enligt mitt förmenande, fullständigt upplysande anförande, som blifvit afgifvet af chefen för Landtförsvarsdepartementet. För mig framstår såsom hufvudsak, att hvad som här föreligger är ett förslag att inom nu befintliga tillgångar och organisation vidtaga en i sjelfva verket väsentlig förbättring af vårt försvar; och då hvarje förändrad organisation med anspråk på ökade tillgångar är så svår att genomdrifva, har det synts mig i hög grad tilltalande, att man sökt inom det bestående vidtaga en förbättring. Det är på grund häraf som jag får instämma med Herr Thyselius, som i diskussionens början på ett träffande sätt yttrade sig om den betydelse, som ett Kammarens beslut angående denna skrifvelse skulle ega.

Jag tillstyrker bifall till Andra Kammarens beslut i denna fråga.

Herr Abelin: Då den skrifvelse, hvarom är fråga, i sina följder kan blifva ödesdiger nog, anser jag mig icke böra underlåta att uttala min mening i ämnet. I likhet med Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har jag visserligen ansett, att en del anmärkingar med fog kunnat göras mot det värfvade manskapets tjenstgöring, och jag håller äfven före, att de förändrade åtgärder, som han ifrågasatt, äro egnade att i väsentlig mån undanrödja dessa anmärkingar. Men jag förutser att de svårigheter, som redan nu förefinnas att upprätthålla värfvade armén, skola genom det nya systemet än ytterligare och i en betänklig grad ökas. Då

*Om ändrade
grunder för
rekrytering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.*

(Forts.)

jag i denna Kammare yttrade mig öfver 1883 års förslag till förändrad arméorganisation, uttalade jag den meningen att den soldat, som af nämnda organisation skulle framgå, långt ifrån att, såsom man befärade, genom den militära tjenstgöringen till sin moral försämras, skulle af samma tjenstgöring blifva både fysiskt och moraliskt förbättrad. Men jag uttryckte då, oafsedt de garantier, som erbjödos för stamtruppens upprätthållande, stora farhågor att kunna hålla stammen fulltalig. Nu är här visserligen endast fråga om en mindre del af armén, de värfvade trupperna, som skulle rekryteras enligt de nya grunderna, men då här vid lag icke föreligger någon som helst garanti för stammens upprätthållande, har denna omständighet icke kunnat skingra mina betänkligheter, åt hvilka dessutom Friherre Leijonhufvuds yttrande, då denna fråga senast förekom, gifvit stöd och ökad näring. Hvad han dervid af egen erfarenhet yttrar och hvad han åberopar såsom andre chefers för värfvade trupper åsigt derom, att rekryteringen af den värfvade armén icke skulle kunna på föreslaget sätt upprätthållas, manar åtminstone mig att icke genom biträdande af ett under alla förhållanden opåkalladt och i flera fall olämpligt skrifvelseförslag vid mig binda ansvaret för de följder, som ett fullständigt brytande med det nuvarande värfvade systemet skulle medföra. Jag har biträdt Kongl. Maj:ts förslag i fråga om trängen, positionsartilleriets och fältartilleriets i Jemtland organisation och derigenom visat mig vilja medgifva det nya systemets tillämpning på dessa nyuppsatta trupper. Skulle det sedan visa sig, att detta försök i mindre skala utfaller i allo tillfredsställande, och regeringen derefter framkommer med förslag till systemets vidare utveckling, då skall jag icke undandraga mig att biträda detsamma, men intill dess att det ena och andra inträffar, till dess anser jag mig böra iakttaga en reserverad hållning.

Jag röstar afslag.

Herr Casparsson: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande, som fälles af den ledamot af Stats-Utskottet, som sist uppträdde. Han har en stor förmåga att forma både ord och tankar, men ibland råkar han att missforma andras tankar. Han påstod nemligen, att det skulle hafva yttrats, att vi skulle få »en regerande Riksdag, om detta förslag blefve antaget». Det måtte hafva varit mitt yttrande, som dermed åsyftades. Men så sade jag dock icke, utan endast att det förvånade mig, att man icke märker, huru vi med stora steg marschera i riktning mot en regerande Riksdag, och att denna skrifvelse vore ett steg i denna riktning. Så enfaldigt kunde jag icke hafva yttrat mig som att vi, genom antagande af detta förslag, skulle få en regerande Riksdag; men jag fruktar nästan, att vi vid denna riksdags slut skola hafva kommit ett stycke till på den vägen, och jag tvekar icke att utsäga hvad jag tänker i sådana fall. Den ärade talaren sade vidare, att vi i motsatt fall riskerade att få en »stum Riksdag»; men den farhågan tror jag vara ogrundad, åtminstone tyder ingenting på en dylik eventualitet.

Friherre De Geer af Finspång: Här är sagdt, att Riksdagen icke borde inblanda sig i organisationsfrågor, men detta yttrande finner jag vara något vidsträckt, emedan Riksdagen *måste* inblanda sig i en mängd organisationsfrågor. Meningen var väl, att Riksdagen i en så beskaffad organisationsfråga som denna icke borde taga ett initiativ? Jag vill då fästa uppmärksamheten derpå, att Riksdagen icke kan anses taga något initiativ i denna fråga, då krigsministern har framlagt sin plan i det afseendet, och Kongl. Maj:t gillat denna plan. Det är vidare sagdt, att det här endast kan vara fråga om ett försök, och att då bör Riksdagen icke vid sig binda något ansvar. då det kan misslyckas. Jag tror likväl, att i en sådan fråga som denna, der meningarna äro så motsatta hvarandra, det är nödvändigt att ett försök sker, och att, äfven med det äfventyret att det misslyckas, det är fördelaktigt att försök sker. Den förnämsta invändningen, som synes mig kunna göras mot antagande *nu* af den föreslagna skrifvelsen, är, att någon värnpligtslag ännu icke blifvit antagen, och att krigsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet har satt denna fråga i visst sammanhang med värnpligtslagen. Jag förmodar likväl, att, ehuru en förändring af värnpligtslagen kan hafva det inflytande, att krigsministerns framlagda plan måste i viss mån modifieras, det icke kan sättas i fråga, att den skulle helt och hållet öfvergifvas, därför att värnpligtslagen fick den ena eller andra utgången. Jag anhåller om bifall till den föreslagna skrifvelsen.

Om ändrade grunder för rekrytering m. m. vid de garnisonerade trupperna.

(Forts.)

Friherre von Essen, Fredrik: Jag anhåller endast att få tillägga några få ord till hvad som i denna fråga redan blifvit sagdt på den sidan, som jag tillhör. Ett bland hufvudskälen mot den föreslagna skrifvelsen har varit, att det skulle blifva mycket svårt att erhålla dessa rekryter och rekapitulanter. För min del tror jag, att dessa svårigheter icke skulle blifva så stora, ej blott därför att aflöningen är ganska högt tilltagen och innebär dessutom både kost och beklädnad, utan egentligen därför, att det för en ung man bör vara synnerligen lockande att på nu föreslagna vilkor vinna inträde som rekryt, då det blir bekant, att utbildningen i rekrytskolan är sådan, att han efter slutad tienstgöring kan hoppas att vida lättare få anställning i enskild tienst, än nu är förhållandet. Det är nemligen allmänt känt, att för närvarande möta stora svårigheter för den uttjente garnissonssoldaten att erhålla sådan anställning, och just denna omständighet försvårar efter min tanke i hög grad anvärfningen. Om deremot den nu i frågasatta kortare garnisonstjensten kommer att medföra utsigten af en ljusare framtid, än hvad som nu vanligen är fallet, skall detta utan tvifvel föranleda många unge män med stadgad och godt uppförande att antaga värfning. Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, men måste likväl tillägga, att det förefaller mig, som om motståndet i denna fråga egentligen berodde derpå, att man icke vill se, huru resultatet af detta, som man

*Om ändrade
grunder för
rekrutering
m. m. vid de
garnisonerade
trupperna.*

(Forts.)

kallar »försök» till organisation, skall slå sig ut, blott därför att konsekvensen deraf kunde blifva, att man derpå vill grunda möjliga förändringar i vidsträcktare mån. Jag tillåter mig yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i mom. b) af 31 punkten i utlåtandet N:o 10 a hemställt, och sedan på afslag derå, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på bifall till Utskottets berörda hemställan, sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller mom. b) i 31:a punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—66;
Nej—43.

Anmälades och bordlades

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 10 b, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättande under år 1886 af generalstabens topografiska arbeten;

N:o 12 b, med anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående anslag till utgifvande af tidningen »Polisunderrättelser»;

N:o 15 b, angående förhöjning af statens bidrag till folkskolelärares enke- och pupillkassa;

N:o 42, med förslag till voteringsproposition i anledning af

Kamrarnes skiljaktiga beslut angående inköp och ombyggnad af Hudiksvalls jernvägsaktiebolags jernväg mellan Hudiksvall och Näs-viken samt jernvägens utsträckning till norra stambanan;

N:o 44, angående fortsättning af arbetet å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866;

N:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från indragna militiebostället Stale i Göteborgs och och Bohus län;

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efter-skänkande af kronans rätt till tvenne danaarf;

N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ex-propriation af mark från indragna militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Ulls-torp i Östergötlands län till plats för en skolhusbyggnad för Nykils församling;

N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inlösen af skattefrälseräntor, kronotionde, som innehafves under en-skild eganderätt, samt arbets- eller hofveriskyldighet till skattesäld kronoegendom;

N:o 50, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åt-skilliga frågor rörande anslagen under fjerde hufvudtiteln; och

N:o 51, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvenne frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel; samt

Lag-Utskottets utlåtande N:o 55, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer.

Kammaren åtskildes klockan 2,46 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.